

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

katedra humanitních věd

Diplomová práce

Komunální politický proces v Ústí nad Labem

autor práce

Bc. Eva Zelenková

© rok 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zelenková Eva

Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Litoměřice

Název práce

Komunální politický proces v Ústí nad Labem

Anglický název

The Local Political Process in Ústí nad Labem

Cíle práce

Tématem diplomové práce je politický proces na lokální (komunální) úrovni rozhodování v období po roce 1989, konkrétně komunální volby 2010 a jejich souvislosti. Výzkum bude zaměřen na krajské město Ústí nad Labem., konkrétně na městskou část Ústí nad Labem - město. Cílem práce bude v rámci zvoleného tématu:

1. Charakterizovat a vyhodnotit hlavní socioekonomické ukazatele městské části.
2. Identifikovat a charakterizovat aktéry politického procesu v obci (politické strany, místní sdružení nezávislých kandidátů, zájmové skupiny, podnikatelské subjekty apod.) a jejich vzájemné vztahy.
3. Charakterizovat a analyzovat výsledky komunálních voleb 2010 v městské části v komparaci s komunálními volbami v Ústí nad Labem.

Metodika

Při vypracování diplomové práce bude využit výzkumný přístup, jenž se snaží zohledňovat odlišnosti politického procesu v různých obcích a regionech. Práce bude postavena jako případová studie. Ke sběru dat budou využity zejména dvě základní techniky – studium dokumentů a dotazování. Dále budou použity další standardní metodologické postupy využívané v politologii, především komparace.

Harmonogram zpracování

Studium literatury – do 06/2011 a dále dle potřeby v průběhu zpracování DP

Vyhledání podkladových materiálů – do 07/2011 a dále dle potřeby

Realizace rozhovorů – do 09/2011

Zpracování práce a teze – do 02/2012

Odevzdání práce a teze – do 03/2012

Rozsah textové části

60 - 80 stran

Klíčová slova

Ústí nad Labem, zastupitelstvo, komunální volby, volební strany, komunální politický proces, Ústí nad Labem - město

Doporučené zdroje informací

- Balík, S. (Ed.) Komunální volby v České republice v roce 2002. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, ISBN 80-210-3211-1.
- Balík, S. Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2908-4.
- Bubeníček, V.; Čmejrek, J.; Čopík, J. Demokracie v lokálním politickém prostoru. Praha: Grada, 2010, ISBN 978-80-247-3061-5.
- Bubeníček, V.; Čopík, J.; Hajný, P.; Kopriva, R.; Neumanová, T. (Eds.) Obce jako aktéři politického procesu: komunitní studie regionálních politických systémů a problematika metodiky jejich zpracování. Praha: Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze, 2005, ISBN 80-213-1326-9.
- Bubeníček, V.; Kubálek, M. Konfliktní linie v malých obcích. In: Acta Politologica, 2 sv. 3 č., 2010, ISSN 1803-8220
- Čmejrek, J. Lokální a regionální politické stranictví v ČR. In: II. Kongres českých politologů. Praha, 5. – 6. září 2003. Eds.: Dvořáková, V.; Heroutová, A. Praha: Česká společnost pro politické vědy, 2003, ISBN 80-902176-3-X.
- Čmejrek, J. Obce a regiony jako politický prostor. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, ISBN 978-80-87197-00-4.
- Čmejrek, J. a kol. Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR. Praha: Kernberg Publishing, 2009, ISBN 978-80-87168-10-3.
- Čmejrek, J.; Bubeníček, V.; Luhanová, M. Politika v regionálním rozvoji. Úvod do studia. Praha: Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze, 2004, ISBN: 80-213-1157-6.
- Hudák, J.; Jüptner, P.; Svoboda, J. (Eds.) Komunální politické systémy. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2003, ISBN 80-7308-056-7.
- Jüptner, P. Komunální koalice a politické modely. Politologická revue č. 2, 2004, s. 80 – 101.
- Outlý, J. Volby do zastupitelstev – vývoj a souvislosti. Politologická revue č. 2, 2003, s. 17 – 44.
- Říchová, B. Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-628-4.
- Zákon č. 2/2003 Sb.
- Zákon č. 491/2001 Sb.

Vedoucí práce

Kubálek Michal, PhDr. RNDr., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2012

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 24.10.2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci na téma Komunální politický proces v Ústí nad Labem jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 8. 3. 2013

Bc. Eva Zelenková v.r.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala především vedoucímu mé diplomové práce PhDr. RNDr. Michalovi Kubálkovi, Ph.D. za věnovaný čas a konzultace. Za pomoc a poskytnutí důležitých informací děkuji současnému starostovi Městského obvodu Ústí nad Labem – město, Ing. Janu Tvrdíkovi, stávajícím zastupitelům městského obvodu město, kolegyním a zapisovatelkám komunálních voleb v Ústí nad Labem – město a v neposlední řadě mé rodině za poskytnutí podmínek pro vytvoření této práce.

Komunální politický proces v Ústí nad Labem

The Local Political Process in Ústí nad Labem

Souhrn

Diplomová práce se zabývá komunálním politickým procesem v Ústí nad Labem v období po roce 1989. Je zaměřena především na rozdíly v celoměstské politice a politice Městského obvodu Ústí nad Labem – město.

V teoretické části jsou popsány základní principy fungování komunální politiky, včetně vysvětlení pojmů souvisejících s lokálním politickým systémem.

Praktická část je zaměřena na zkoumání lokálního politického procesu v Ústí nad Labem z hlediska voličů i z hlediska samotných politických aktérů. Zajímá se především o volební strany a jejich chování před volbami a po nich, konkrétně pak o tvorbu kandidátních listin a uzavírání koalic. Práce se zabývá komparací volebních výsledků a konflikty v komunální politice ve volebním období 2010 – 2013.

Summary

This thesis deals with the municipal political process in Ustí nad Labem in the period after 1989. It focuses primarily on differences in citywide politics and district Ustí nad Labem - město.

The theoretical part describes the basic principles of municipal politics, including an explanation of terms related to local political system.

The practical part is focused on examining the local political process in Ustí nad Labem in terms of voters as well as in terms of the political actors themselves. It is interested primarily in political parties and their behavior before and after the elections, specifically the creation of lists of candidates and entering the coalitions. Thesis deals with the comparison of election results and conflicts in local politics in the electoral period 2010 - 2013.

Klíčová slova: Ústí nad Labem, zastupitelstvo, komunální volby, volební strany, volební systémy, komunální politický proces, Ústí nad Labem - město

Keywords: Ústí nad Labem, municipal government, municipal election, election parties, election systems, The Municipal Political Process, Ústí nad Labem – město

Obsah:

1	Úvod	9
2	Cíl práce a metodika	10
3	Teoretická východiska	11
3.1	Návrat k demokratickým volbám	11
3.2	Volební legislativa na komunální úrovni po roce 1989	12
3.3	Obec	14
3.3.1	Funkce obcí	15
3.3.2	Orgány obce	17
3.3.2.1	Obecní úřad	17
3.3.2.2	Starosta	18
3.3.2.3	Rada obce	18
3.3.2.4	Zastupitelstvo obce	19
3.4	Volby	20
3.4.1	Komunální volby	21
3.5	Volební systémy	22
3.5.1	Většinový volební systém	22
3.5.2	Poměrný volební systém	23
3.5.3	Semiproporční systémy	26
3.6	Metody pro přepočet hlasů na komunální úrovni	26
3.7	Hlediska ovlivňující chování voličů	27
4	Politické strany	29
4.1	Kandidátní listiny	30
5	Praktická část	34
5.1	Hlediska ovlivňující chování voličů v Ústí nad Labem	34
5.1.1	Historické hledisko	34
5.1.1.1	Ústí nad Labem v 19. Století	35
5.1.1.2	20. století	35
5.1.1.3	Ústí nad Labem po roce 1989	36
5.1.2	Demograficko-socioekonomická hlediska	37
5.1.2.1	Počet obyvatel	37
5.1.2.2	Věková struktura obyvatel	38

5.1.2.3	Vzdělanostní struktura obyvatel	38
5.1.2.4	Národnostní struktura obyvatel	39
5.1.2.5	Náboženství	40
5.1.2.6	Ekonomická struktura	40
5.2	Aktéři politického procesu	42
5.2.1	Volební strany před volbami	43
5.2.1.1	Sestavování kandidátních listin pro volby do zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem – město.	43
5.2.1.2	Předvolební kampaň politických stran působících v Ústí nad Labem	47
5.3	Komparace volebních výsledků	52
5.3.1	Volební účast	58
5.3.2	Přepočet hlasů na mandáty zastupitelstva městského obvodu ÚL – město 2010	58
5.4	Sociální skupiny	59
5.5	Charakteristika volebního chování	60
5.6	Způsob hlasování (preferenční hlasy x hlasy pro stranu)	62
5.7	Komunální politika v Ústí nad Labem 2010-2014 (koalice – konflikt)	64
6	Závěr	69
7	Seznam použitých zdrojů	72

1 Úvod

Komunální politika zůstávala po dlouhou dobu ve stínu politiky vyšší úrovně. Zkoumání komunálního prostředí se dostalo do zájmu politické vědy až v souvislosti s reformou veřejné správy koncem 90. let a rovněž i v souvislosti s přístupovými procesy k Evropské unii, protože dokumenty EU kladou důraz na místní samosprávu a její efektivitu.

Lokální politický proces je tématem, které se týká většiny obyvatel ČR. Každý z nás je občanem nějaké obce či města a politický proces na všech úrovních nás každodenně obklopuje. Nejosobněji se nás pak dotýká právě na komunální úrovni. Zvolení zástupci rozhodují o rozvoji obce a tím i o životě voličů. I když již existují publikace, které se problematikou lokálního politického procesu zabývají, zdaleka nedošlo ke zmapování celého území ČR.

Výzkum komunálního politického procesu má nemalý význam také pro veřejnou správu, protože ovlivňuje stabilitu a efektivitu komunálních institucí a tím i jejich ekonomický výkon.

Existují dva základní přístupy zkoumání lokálních politických institucí. První z nich aplikuje politické teorie fungující na celostátní úrovni do komunálního prostředí. Druhý je více induktivní. K výzkumu využívá jednotlivé případové studie a každou obec chápe jako jedinečný politický prostor právě tak, jako v případě této práce.

Tato případová studie se zabývá komunálním politickým procesem v Ústí nad Labem od počátku až do konce. Monografický výzkum je zaměřen především na politický život v tomto městě, konkrétně pak v centrální městské části Ústí nad Labem – město, v období po Sametové revoluci do současnosti. Podrobněji zkoumá především volební výsledky, chování volebních stran před volbami i po nich a naznačuje principy volebního chování.

2 Cíl práce a metodika

Cílem této diplomové práce je charakteristika politického života Městského obvodu Ústí nad Labem - město a Statutárního města Ústí nad Labem po roce 1989, především pak synchronní a časová komparace volebních výsledků, charakteristika komunálních voleb v roce 2010 a charakteristika politického jednání zastupitelstva centrálního městského obvodu v letech 2010 - 2013.

K charakterizování voleb 2010 bylo využito komparace volebních programů hlavních aktérů lokálního politického procesu, srovnání způsobů sestavování kandidátních listin a pro nástin analýzy volebního chování elektorátu pak pozorování a patnácti polostandardizovaných rozhovorů se zapisovatelkami a zapisovateli okrskových volebních komisí.

Charakteristika politického jednání zastupitelů v letech 2010 – 2013 je zaměřena na vývoj koaličního chování a na politické a zájmové střety mezi zastupiteli Městského obvodu Ústí nad Labem – město a zastupiteli Magistrátu města Ústí nad Labem. K získání podkladů bylo využito především polostandardizovaných rozhovorů s devíti zastupiteli.

V průběhu výzkumu byl ověřen teoretický rámec politické vědy vyšší úrovně, se snahou odhalit možné rozdíly na úrovni komunálního politického procesu.

Sběr dat proběhl pomocí studia literatury a již zmíněného vlastního pozorování, polostandardizovaných rozhovorů se zvolenými aktéry politického procesu na úrovni Městského obvodu Ústí nad Labem – město, s úředníky Úřadu městského obvodu Ústí nad Labem – město a se zapisovatelkami a zapisovateli některých okrskových volebních komisí při komunálních volbách uskutečněných v roce 2010.

3 Teoretická východiska

V této kapitole diplomové práce budou čtenářům předloženy teoretické informace o politické situaci po roce 1989, o obci jako nejnižším územním samosprávném celku, o volbách, především pak o legislativě týkající se voleb na komunální úrovni, o jednotlivých typech volebních systémů, o lokálním politickém stranictví o typech kandidátních listin a nastínění možných hledisek ovlivňujících chování voličů.

3.1 Návrat k demokratickým volbám

Svobodné volby, při kterých se ctí demokratické principy tak, jak je známe dnes, existují v Československu a následně v České republice až po tzv. Sametové revoluci. Do této velmi významné události volby sice existovaly, ale měly v komunistickém režimu (únor 1948 – listopad 1989) spíše formální charakter. Tato doba se vyznačovala absencí svobodných voleb.

Pod pojmem Sametová revoluce rozumíme období změn v Československu v období od 17. listopadu do 30. prosince 1989. Tyto události vedly k pádu komunistického režimu a přechodu k politickému zřízení s demokratickými principy.

Vše začalo pietním aktem studentů pražských vysokých škol při příležitosti uctění památky Jana Opletala, který byl zavražděn nacisty roku 1939. Akce přerostla v demonstraci za demokracii a svobodu. Studenti se sešli u sídla lékařské fakulty (na Albertově), odkud se vydali po nábřeží do středu města. Demonstrace byla však zastavena pohotovostním plukem SNB. Za použití hrubého násilí se snažili donutit odpůrce a kritiky stávajícího režimu k poslušnosti. To se však nezdařilo. Naopak hrubý zásah státní moci vybudil společnost k akci odporu proti komunistické diktatuře.

Sametová revoluce byla odstartována. Slet událostí vedoucích k přechodu na parlamentní demokracii a tržní hospodářství byl překvapivě rychlý. Masové demonstrace v Praze vypukly již v následujících dnech. 19. listopadu byla založena iniciativa Občanské fórum, jehož příznivce spojoval především odpor ke komunistické

totalitě. V čele stál Václav Havel. Na Slovensku vznikla obdoba tohoto hnutí s názvem Verejnost' proti násiliu. Následovala stávková akce umělců a studentů. Komunistická strana se snažila vzniklou situaci zvrátit například zvolením nového generálního tajemníka strany. Tyto snahy byly víceméně bez úspěchu. 26. listopadu došlo k prvnímu vyjednávání Komunistické strany s Občanským fórem. 29. listopadu byla Federálním shromážděním ČSSR schválena změna Ústavy (vypuštění článku 4, 6 a 16) spočívající ve zrušení vedoucí úlohy KSČ ve společnosti. Následující den došlo k odstraňování zátarasů na hranici s Rakouskem, což znamenalo pád železné opony. Již nyní bylo jasné, že chod změn přispívajících ke změně režimu nelze zastavit. 3. prosince byla jmenována nová vláda, ve které měla prozatím stále většinu Komunistická strana. Rekonstruovaná vláda neustála mohutnému tlaku veřejnosti a odstoupila již 7. prosince. 10. prosince byla jmenována vláda nová. Taková, ve které poprvé od roku 1948 neměla většinu Komunistická strana. 23. prosince ministři zahraničí ČSSR a SRN symbolicky přestřihli drátěný zátaras na hraničním přechodu v Rozvadově. Sametová revoluce vyvrcholila zvolením Václava Havla československým prezidentem (1, s. 1320 – 1321).

3.2 Volební legislativa na komunální úrovni po roce 1989

Jak je již uváděno výše, začátek přechodu k demokracii je spjat s rokem 1989. Prvním významným zákonem v této oblasti byl ústavní zákon č. 14/1990 Sb., o odvolávání poslanců zastupitelských sborů a volbě nových poslanců národních výborů. Mimo jiné umožňoval odvolání všech politiků, kteří nezaručovali rozvoj demokracie. Zároveň bylo Národním výborům umožněno doplnění svých členů z řad nekomunistické opozice a to do 31. 3. 1990. Tato kooptace je v dějinách komunální politiky zcela nestandardní a výjimečná. Přechod k demokracii na komunální úrovni nebyl na našem území jednotný. Ve větších městech došlo k oficiálním jednáním představitelů veřejné moci již v prosinci 1989 a v některých menších obcích až v roce 1990. Nebylo však výjimkou, že k takovým jednáním nedošlo vůbec a změny proběhly až po komunálních volbách uskutečněných 23. a 24. listopadu 1990. Základní právní úpravou byl zákon č. 368/1990 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích, který nabyl účinnosti dne 5. 9. 1990 (2, s. 18). Významným

právním předpisem byl i zákon č. 367/1990 Sb., o obcích. Díky němu došlo mimo jiné k transformaci místních národních výborů na obecní úřady a zastupitelstva obce.

Mimo zákon č. 368/1990 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích, podle kterého se konaly komunální volby v roce 1990, na našem území od roku 1990 do současnosti platily další tři zákony, které upravují průběh komunálních voleb. Dále se jednalo o zákon č. 298/1992 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a místním referendu, podle kterého se však fakticky nekonaly žádné volby, čímž se jeho důležitost z dnešního hlediska snížila na minimum, o zákon č. 152/1994 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů, kterým se řídily řádné komunální volby v roce 1994 a 1998 a v neposlední řadě zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů, podle kterého se konají komunální volby od roku 2001 prakticky dodnes (3, s. 83 – 84).

Volební právo v ČR vnímáme jednak v objektivním smyslu – soubor právních norem, které upravují průběh voleb, včetně jejich organizace a vyhodnocování výsledků a v subjektivním smyslu – právo každého občana účastnit se na veřejné moci a to aktivně = právo volit, tak pasivně = právo být volen. Volební právo pasivní i aktivní je občanům České republiky od roku 1993 legislativně zajištěno hned na několika úrovních.

- Ústava 1/1993 Sb., „Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.“ (4, čl. 2 odst. 2)
- Ústava 1/1993 Sb., „Členové zastupitelstev jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva; funkční období zastupitelstva je čtyřleté; zákon stanoví, za jakých podmínek se vyhlásí nové volby zastupitelstva před uplynutím jeho funkčního období.“ (4, čl. 102)
- Listina základních práv a svobod 2/1993 Sb., „Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců; volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem; volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním; podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon; občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím“ (4, čl. 21).

V letech 1989 – 1992 bylo zakotveno především v zákoně č. 100/1960. Tento ústavní zákon byl mnohokrát novelizován. Platil do roku 1992. 1. ledna 1993 byl zrušen novou Ústavou. Z našeho hlediska se jeví nejdůležitější změna 135/1989 Sb., kterou se mimo jiné vypustil čl. 4 a čl. 6.

Volební právo bylo občanům přiznáno i před listopadem 1989. Právě aktuálním znění zákona č. 100/1960. „Volební právo do všech zastupitelských sborů je obecné, rovné a přímé s tajným hlasováním; volit může každý občan, který dosáhl věku 18 let (3, s. 85); zvolen může být každý občan, který dosáhl věku 21 let.“ (5, čl. 3). O svobodných volbách se nedalo hovořit. Jednalo se pouze o formální akt. Stejně tak bylo čistě formální záležitostí i tajné hlasování. Plenta pro přípravu hlasovacího lístku byla ve volební místnosti sice přítomna, ale na voliče, který za ní prošel, se hledělo tzv. skrz prsty. Navíc existovala pouze jedna možnost, jaký volební lístek do volební urny hodit. Z dnešního hlediska by se mohlo zdát nepochopitelné, že volební kandidáti získávali i 99,97 % hlasů. Důvodem byl fakt, že jiná volba nebyla možná a ten, kdo se voleb nezúčastnil, byl podroben šikaně v podobě všemožných prověrek a dříve či později se důvod pro zbavení funkce, výpověď či přeražení na méně placenou práci, našel.

3.3 Obec

Obec je v ČR nejmenší územněsamosprávním jednotkou. Je veřejnoprávní korporací (vystupuje jako právnická osoba a vykonává veřejnou správu – samosprávu a v některých zákonem stanovených případech i státní správu). V současné době je jejich postavení upraveno zákonem č. 128/2000 Sb. o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení tohoto zákona se týkají všech typů obcí na území ČR. V první řadě se jedná o **obec** někdy označovanou také jako obec I. stupně (je pro ni typický malý počet obyvatel), **obce s pověřeným obecním úřadem** nebo také obce II. stupně (zpravidla se jedná o města-titul město je, po podání žádosti a po splnění zákonem stanovených podmínek např. více než 3000 obyvatel, udělován předsedou Poslanecké sněmovny ČR), kdy mají rozšířené pravomoce vykonávat i určitou část státní správy v přenesené působnosti. Nejtypičtější je např. působnost matričního úřadu pro svůj správní obvod nebo i pro okolní obce. Dále

zná česká právní úprava **obce s rozšířenou působností** nebo také obce III. stupně. Takové obci jsou svěřené ještě některé další pravomoce v přenesené působnosti dle zvláštních právních předpisů. Obcí s rozšířenou působností je i Ústí nad Labem. Dalším možným typem obcí je tzv. **městys**. Tato forma obce vychází z historie, kdy tento titul získaly obce s právem pořádání dobytčích a týdenních trhů. V současné době již nové nemohou vzniknout. Dále známe **Statutární města**, jimž je tento status přidělen zákonem. Tato města se mohou dělit na městské obvody nebo-li městské části. Právě tak je tomu i v případě města Ústí nad Labem, které je statutem (vyhláška města s vysokou právní silou) rozděleno na čtyři městské obvody (Ústí nad Labem – Město, Ústí nad Labem – Střekov, Ústí nad Labem – Neštětice a Ústí nad Labem – Severní terasa). Obdobně jako je tomu u Statutárních měst i status **Krajských měst** je ustanoven zákonem. Zvláštní postavení má **Hlavní město Praha**. Na toto jediné z českých měst se nevztahuje zákon o obcích. Praha má svojí specifickou právní úpravu a to zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. Praha má postavení obce, statutárního města i kraje zároveň (6, s. 11 – 33).

3.3.1 Funkce obcí

Hlavní funkcí obcí je výkon veřejné správy a to především samosprávy v samostatné působnosti. Rozhodovací pravomoc má zastupitelstvo a rada obce. Další funkcí je výkon přenesené působnosti, kdy stát některé činnosti deleguje na obce. Ty jsou pak povinny tyto činnosti zajišťovat. V praxi v této oblasti často dochází k problémům s financováním právě výkonu státní správy. Náklady na ní v průběhu posledních let rostou, avšak dotace na jejich pokrytí je zcela nedostačující. Často pak dochází k situacím, kdy obce/města dotují výkon státní správy z vlastních prostředků, které by přitom měly putovat do zcela jiných akcí. Férové by bylo, kdyby se v tomto směru stát řídil tržní ekonomikou a to co si objednal, obcím i zaplatil (7). Příkladem výkonu přenesené působnosti, kterou obce alespoň dočasně dotují, jsou právě volby. Obec, respektive starosta obce, se nemůže rozhodnout, že volby nezajistí, avšak záloha, která je obcím na volby zasílána ve většině případů nepokryje náklady zcela. Např. v Ústí nad Labem dotuje Úřad městského obvodu Ústí nad Labem – město v letošním roce pořádání prezidentských voleb částkou téměř 800 tis. Kč. Úřad městského obvodu Ústí nad Labem - město obdrželo na prezidentské

volby zálohu 1 178,96 tis. Kč. Skutečné náklady však činily 1 956,07 tis. Kč. Finanční vypořádání proběhne až k 30. 6. 2013 (8). Pro obce, které nemají naspořené žádné finanční prostředky, může toto být až likvidační. Další smutnou skutečností je fakt, že směrnice, v níž jsou uvedeny uznatelné náklady pro finanční vypořádání nákladů za volby, se neustále zpřísnuje a tak často dochází k tomu, že některé potřebné položky si obce hradí ze svého bez nároku na uhrazení. (Příklady neuznatelných nákladů jsou od letošního roku např. náklady na pořízení urny či paravanů. Stejně tak je tomu i v případě šroubků potřebných pro opravu zástěn stávajících nebo náklady na pořízení toaletního papíru pro členy volební okrskové komise apod.) (9). V praxi se může stát, že přenesená působnost dokonce přímo zasahuje do samostatné působnosti obcí. Příkladem je problém kanalizací v obcích. Toto formálně spadá do samostatné působnosti obcí, avšak po vstupu ČR do EU byla uzákoněna povinnost obcí s počtem více než 2000 obyvatel vybudovat systém splaškové kanalizace napojený na čistírnu odpadních vod. Není nutno dodávat, že zajištění takového požadavku je velmi finančně náročné. Navíc v důsledku toho občané dané obce pocítí negativně právě ve finanční náročnosti.

V samostatné působnosti obce plní především tyto funkce:

- politické – např. volba a ustavování orgánů obcí, rozhodování o členství v dobrovolných svazcích obcí včetně mezinárodních, vytváření partnerství s dalšími obcemi, udělování čestného občanství, vyhlášení místního referenda, pojmenovávání ulic...
- ekonomické – sestavování a schválení rozpočtu, sestavování a schválení závěrečného účtu, hospodaření dle schváleného rozpočtu, sestavování rozpočtového výhledu, hospodaření s majetkem, zřizování peněžních fondů, zakládání a rušení právnických osob a organizačních složek územních samosprávných celků, rozhodování o účasti v nadacích a obchodních společnostech, poskytování a přijímání darů, rozhodování o povolení splátkového kalendáře dlužníkům v situacích, kdy obec vystupuje jako věřitel, uzavírání smluv s finančními institucemi týkající se zhodnocování finančních prostředků...
- sociální – podpora v oblasti kultury, sportu, vzdělávání (zřizování mateřských a základních škol), zdravotnické péče (pečovatelské domy), zřizování hřbitovů a opatrovnictví některým nesvéprávným občanům...

- ekologické – zajištění čistoty obce ať už se jedná o čistotu v zeleni či na komunikacích, zajištění svozu a likvidace odpadů, odvádění a čištění odpadních vod...
- bezpečnostní – především zřizování městské policie, ale také zřízení protipovodňové komise...
- infrastrukturní – zajištění infrastruktury, především její správa, údržba a provozování (chodníky, cyklostezky, veřejné osvětlení, silnice, vodovody, kanalizace)...
- prognostické – příprava na plnění dalších funkcí, schvalování programu rozvoje obce, územního plánu, regulačního plánu, přijímání koncepčních dokumentů v oblasti politického, ekonomického, sociálního, právního a organizačního rozvoje v budoucnosti (3, s. 29 – 32).

3.3.2 Orgány obce

Statut orgánu obce má dle české právní úpravy **Zastupitelstvo obce, Rada obce, Starosta a obecní úřad**. Rozhodovací pravomoce má Zastupitelstvo obce a Rada obce.

3.3.2.1 Obecní úřad

Obecní úřad je tvořen **starostou** (ten stojí v čele úřadu), **místostarostou** (případně všemi místostarosty), **tajemníkem obecního úřadu** s postavením zaměstnance obce (v případě obcí s pověřeným obecním úřadem a obcí s rozšířenou působností je tato funkce zřízena vždy, právě tak i v případě Úřadu městského obvodu Ústí nad Labem – město) a zaměstnanci obce zařazenými do obecního úřadu.

Obecní úřad plní v samostatné působnosti úkoly uložené Zastupitelstvem nebo Radou obce a pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti. Dále plní výkon přenesené působnosti v jemu svěřeném rozsahu a rozhoduje o poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím ve znění pozdějších předpisů.

3.3.2.2 Starosta

Vystupuje jako statutární orgán obce. Zastupuje obec navenek a je do své funkce volen zastupitelstvem. Je zároveň členem rady i zastupitelstva obce. Za výkon své funkce odpovídá zastupitelstvu. Ač je starostovi obce zákonem přiděleno mnoho pravomocí i povinností, při samotném rozhodovacím procesu nemá zvláštní postavení. Jak již bylo řečeno, rozhodovat mohou usnesením pouze rada a zastupitelstvo obce. V těchto orgánech má starostův hlas stejnou váhu, jako hlasy ostatních členů.

Starosta mimo jiné odpovídá za zajištění přezkoumání hospodaření za uplynulý rok, vystupuje jako zaměstnavatel a v případě, že v obci není zvolena rada obce, vykonává její pravomoc. Pokud není v obecním úřadu zřízena funkce tajemníka, zabezpečuje i výkon přenesené působnosti. Dále starosta mimo jiné rozhoduje o záležitostech samostatné působnosti obce, svěřených mu radou obce, svolává a řídí zasedání zastupitelstva a rady obce, za určitých okolností může požadovat po Policii ČR spolupráci a vykonává i další úkoly stanovené mu zákonem (10, § 103 – 108).

3.3.2.3 Rada obce

Je výkonným orgánem. Lze o ní hovořit jako o „obecní vládě“. (2, s. 10) Má rozhodovací pravomoc ve věcech samosprávy jen v případech stanovených zákonem a zodpovídá se zastupitelstvu. Rada není vytvořena ve všech obcích. V případě počtu zastupitelů nižším než 15 to není ani možné. Je tvořena starostou, místostarostou/místostarosty a dalšími členy zvolenými zastupitelstvem ze svých řad. Jejich počet musí být vždy lichý od pěti do jedenácti radních a jejich celkový počet nesmí přesáhnout jednu třetinu z počtu členů zastupitelstva. Pro rozhodnutí platným usnesením je třeba nadpoloviční většiny hlasů z celkového počtu radních. Jednání rady je neveřejné. Rada připravuje návrhy pro jednání zastupitelstva a zabezpečuje plnění zastupitelstvem přijatých usnesení.

Radě je mimo jiné vyhrazeno zabezpečování hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, provádění rozpočtových opatření (rozpočtových změn) v rozsahu stanoveném

zastupitelstvem – v případě rady městského obvodu Ústí nad Labem – město (dále jen RMO) do výše 1 mil. Kč, vydávání nařízení obce, stanovuje pravomoci v obecním úřadu, zřizuje či ruší odbory a oddělení, odvolává a jmenuje vedoucí odboru úřadu (na návrh tajemníka) a rozhoduje o počtu zaměstnanců obecního úřadu, zřizuje a zrušuje komise a rady (poradní orgán) obce včetně jmenování a odvolání jejich předsedů, schvaluje organizační řád obecního úřadu apod. Dále rozhoduje i v ostatních záležitostech obce v samostatné působnosti, které nejsou přímo vyhrazeny zastupitelstvu anebo pokud si rozhodování o nich zastupitelstvo nevyhradilo (10, § 99 – 102).

3.3.2.4 Zastupitelstvo obce

Hlavním orgánem, který se podílí na komunálním politickém procesu, je zastupitelstvo obce. Je jakýmsi „obecním parlamentem“ a je orgánem samospráv (2, s. 9). Politický proces začíná už vyhlášením voleb do zastupitelstva obcí prezidentem republiky. Prezident republiky musí takto učinit nejpozději 90 dní před jejich konáním (11, § 3). Termín voleb musí být vyhlášen na pátek a sobotu v termínu třiceti dnů před uplynutím předchozího volebního období. Předchozí zastupitelstvo obce rozhodne o počtu mandátů v zastupitelstvu novém v závislosti na počtu obyvatel města či městského obvodu k 1. lednu volebního roku. Pokud zastupitelstvo o počtu nerozhodne, volí se stejný počet zastupitelů jako v období předchozím. Volený počet zastupitelů musí být zveřejněn.

- Do 500 obyvatel od 5 do 15 členů,
- nad 500 obyvatel do 3000 obyvatel od 7 až do 15 členů,
- nad 3000 do 10000 obyvatel od 11 do 25 členů,
- nad 10000 do 50 000 od 15 do 35 členů, (Městský obvod Ústí nad Labem má cca 37,7 tis. obyvatel a v zastupitelstvu je 27 mandátů)
- od 50 000 do 150000 obyvatel od 25 do 45 členů,
- nad 150000 obyvatel od 35 do 55 členů.

Funkční období obecního zastupitelstva je čtyřleté. Pro získání mandátu je třeba zvolení kandidáta. Před prvním rozhodováním ve věcech samostatné působnosti musí zastupitel před ostatními zastupiteli složit tento slib:

„Slibuji věrnost České republice. Slibuji na svou čest a svědomí, že svoji funkci budu vykonávat svědomitě, v zájmu města a jeho občanů a řídit se Ústavou a zákony České republiky.“

Zastupitelstvo se schází minimálně jedenkrát za tři měsíce a jeho zasedání je otevřeno široké veřejnosti. Při rozhodování je mu vyhrazeno např. schvalování rozpočtu, rozpočtových opatření, která nemůže schválit rada (v případě Úřadu městského obvodu Ústí nad Labem – město jsou to rozpočtová opatření nad 1. mil. Kč), schvalování závěrečného účtu, může zřizovat a rušit obecní policii a jako své poradní orgány i výbory (finanční a kontrolní povinně), rozhoduje o převodu nemovitého majetku, o dotacích, o možném odpisu pohledávek převyšující svou hodnotou 20 tis. Kč, a také o uzavření splátkového kalendáře v případě, kdy doba splácení přesahuje 18 po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Rozhoduje i v dalších zákonem stanovených případech. Ke schválení usnesení je třeba nadpoloviční většina hlasů všech členů zastupitelstva (10, § 67 – 98).

3.4 Volby

Volby jsou hlavním nástrojem zastupitelské demokracie. Občané mají právo vybírat z delegovaných zástupců politiky, kteří za občany v případě zvolení rozhodují a podílejí se na chodu naší republiky na všech úrovních.

Není pravdou, že vysoká volební účast poukazuje na dokonalý demokratický systém. Bohužel je tomu mnohdy právě naopak. Nejvyšší volební účast vykazují totalitní režimy a diktatura.

V České republice se mimo voleb do obecní samosprávy, ať už do obecních zastupitelstev, zastupitelstev městských částí nebo městských obvodů, pořádají volby do krajských zastupitelstev, do Senátu, do Poslanecké sněmovny, do Evropského

parlamentu a prezidentské volby. Průběh jednotlivých typů voleb probíhá na základě příslušného zákona.

Volby v ČR jsou:

- **přímé/nepřímé** – občané volí do funkce přímo nebo přes zvolené prostředníky. Názorným příkladem je volba prezidenta v ČR, kdy v roce 2013 šlo poprvé o volbu přímou, zatímco dříve (do 1. října 2012) prezidenta volil parlament na společné schůzi obou komor v nepřímé volbě;
- **rovné** – každý občan má právě jeden hlas, který má stejnou váhu jako hlasy ostatních občanů;
- **tajné** – to, jak občan volil, se nikdo bez jeho svobodného vyjádření nemůže dozvědět;
- **všeobecné** – volit může občan ČR, který splňuje zákonné podmínky s výjimkou těch, kterým to zákon neumožňuje;

Další rozlišování voleb

- **dílčí** – do úřadu je volena pouze část politiků (v ČR např. Volby do senátu, kdy je každé dva roky volena třetina členů);
- **doplňovací** – při takových volbách je volen pouze nový člen na uvolněné místo např. po rezignaci či úmrtí některého ze stávajících členů (v ČR se na komunální úrovni nevyužívá)
- **řádné** – probíhají v předem předpokládaném termínu po uplynutí funkčního období
- **mimořádné** – opak řádných voleb, volí se před skončení funkčního období, např. v případě rozpuštění orgánu, úmrtí či rezignaci zvolené osoby.

3.4.1 Komunální volby

Jedná se o volby zástupců do zastupitelstev nejmenších celků územní samosprávy a to do zastupitelstev obcí, měst či městských obvodů v případě Statutárních měst. Je při nich uplatněn princip zastupitelské demokracie.

V České republice se konají pravidelně jednou za čtyři roky (11, § 2) - v případě mimořádných voleb samozřejmě dříve - a to ve všech obcích ČR dle zásad poměrného zastoupení. Voliči vybírají své favority z kandidátů uvedených na kandidátní listině pro dané volby. Počet volených mandátů se pohybuje mezi 5-55 členy (10, § 68).

3.5 Volební systémy

Historicky se vyvinul nespočet typů volebních systémů. Z tohoto důvodu se v různých zemích volí různými způsoby. Volebním systémem rozumíme způsob, jakým volič smí volit a také způsob přidělování mandátů či volených funkcí kandidátům na základě získaných hlasů.

V dnešní demokratické společnosti rozlišujeme většinový (majoritní) systém, poměrný (proporční) systém a systémy smíšené (kombinované). Ač se v komunální politice na území ČR setkáváme pouze s poměrným systémem. V následujícím textu budou jednotlivé typy volebních systémů stručně charakterizovány. Podrobněji se bude tato práce věnovat pouze volebnímu systému přepočtu hlasů na mandáty, který je využíván v ČR na úrovni komunálních voleb.

3.5.1 Většinový volební systém

Většinový volební systém je nejstarší a má velkou tradici především ve Velké Británii a ve Spojených státech amerických. V České republice je tento systém aplikován při senátních volbách a od letošního roku i v prezidentských volbách. Jedná-li se o **jednomandátový** obvod, v ČR např. při volbě senátorů, kdy je volen právě jeden funkcionář a celé území voleb je tak jedním jednomandátovým volebním obvodem, vítězí pouze kandidát s největším počtem hlasů. Hlasy pro ostatní kandidáty jako by nebyly, tzv. propadají a nijak dále neovlivňují volený orgán. Tento systém zvýhodňuje velké politické strany. Stát je rozdělen na obvody, jejichž počet je shodný s počtem křesel ve voleném orgánu.

Pokud je ve voleném orgánu počet míst větší, než počet volebních obvodů, hovoříme o **vícemandátovém** systému, zpravidla jde o dva až čtyři mandáty. Příkladem je volba prezidenta v USA. Praxe je taková, že v závislosti na počtu obyvatel jednotlivých států je pro každý stát stanoven určitý počet volitelů. Poté proběhnou klasické volby, kdy každý volič volí svého kandidáta. Výherci jednotlivých států postupují do tzv. druhého kola, kdy jim je přidělen počet hlasů dle počtu volitelů připadajících na stát, ve kterém vyhráli. Z tohoto důvodu může menšina porazit většinu. Více malých států bude sice podporovat v 90% kandidáta č. 1, ale budou mít přidělen menší počet volitelů, kteří následně musí volit výherce v daném státě (v našem případě kandidáta č. 1), než jeden velký stát, kde vyhrál kandidát č. 2 ať třeba pouze s 51%, ale na tento velký stát připadá více volitelů, kteří kandidáta musí podpořit v tzv. další volbě.

Většinový volební systém můžeme dále rozdělit podle typu potřebné většiny na volební systém s **relativní většinou** (vítězí kandidát s nejvyšším počtem hlasů) a na většinový volební systém s **absolutní většinou** (k vítězství je třeba získání více než 50% hlasů).

Většinový volební systém s absolutní většinou rozlišuje **jednokolový systém**, kdy jsou volby v případě nezískání nadpoloviční většiny hlasů zrušeny, **dvoukolový systém**, kdy v případě, že žádný z kandidátů nezískání nadpoloviční většinu hlasů do druhého kola postoupí dva nejsilnější kandidáti, **vícekolový systém**, kdy v každém kole dojde k vyřazení nejslabšího kandidáta a volba se opakuje až do získání nadpoloviční většiny a systém **alternativního hlasu**, kdy volič dává zpravidla k hlavnímu hlasu ještě jeden jinému, pro něj také přijatelnému kandidátovi s tím, že pokud nikdo nezíská nadpoloviční většinu hlasů, druhé hlasy pro nejslabšího kandidáta jsou připočteny k hlasům prvním.

Existují i jiné neobvyklé varianty většinového volebního systému. Jedná se např. o blokový systém. Voliči mají možnost dát jednomu kandidátovi více hlasů nebo stanovení pořadí prvních tří kandidátů apod. Podmínky pro blokový systém jsou samozřejmě předem stanoveny (13, 14).

3.5.2 Poměrný volební systém

Poměrný nebo také proporční volební systém lze obecně charakterizovat jako systém, ve kterém se všechny hlasy voličů odráží na složení zvoleného zastupitelského orgánu. Nedochozí k propadání většiny hlasů tak, jak tomu je ve většinovém volebním systému. Je typické, že ve voleném orgánu (více mandátovém) se objevuje celá škála politického spektra právě v závislosti na přízni voličů. Díky této skutečnosti nejsou od účasti na volbách odrazováni, ne zrovna dominantní strany, jelikož i ony mají šanci získat možnost zastupovat své příznivce. Při volbách s poměrným systémem se obvykle používají stranické kandidátky. Křesla do zastupitelského orgánu jsou přidělována dle poměru získaných hlasů.

Poměrných volebních systémů je celá řada. Při jejich aplikaci bývá volební území rozděleno na několik více mandátových obvodů. Pro každý volební obvod existuje jiná volební listina. Jedná se o tzv. regionální kandidátku. Mandáty v jednotlivých volebních obvodech mají v závislosti na počtu voličů různou hodnotu. Mandáty jsou také přidělovány v každém volebním obvodu zvlášť s výjimkou mandátů celostátně přerozdělovaných ve skrutiniu. K tomu dojde v případě, že v prvním kole nejsou obsazeny především díky zaokrouhlování všechny mandáty. K této situaci nedojde při použití metody volebního dělitele. Při aplikaci této metody jsou rozděleny všechny hlasy v prvním kroku.

Z důvodu udržení neroztříštěné parlamentní scény do velkého počtu různorodých politických stran bývá stanovena minimální mez hlasů, kterou je třeba získat pro získání alespoň jediného křesla. Většinou se jedná o 2% - 5% hlasů a pro koalice bývá hranice, kolem 10% (v ČR 5%). Tímto je popřen základní princip poměrného volebního systému. Hlasy pro politické subjekty, které nedosáhly stanovené minimální hranice defacto propadly. Může se jednat i o 20% hlasů. Důsledkem takto stanovených hranic pro vstup do úřadu může nastat situace, kdy má vláda většinu v parlamentu, ale nezískala většinu hlasů od voličů. Poměrný volební systém zajišťuje v některých státech ve volených orgánech zastoupení menšin (převážně národnostních) tím, že se na ně minimální hranice nevztahuje. Příkladem je např. Polsko, kde má tuto výjimku německá menšina (13, 14, 17).

Pro přepočet hlasů na mandáty existuje celá řada metod. Rozlišujeme dvě základní skupiny. Metodu mandátového (volebního) čísla a metodu volebního dělitele.

1) metoda mandátového čísla

- Hareova
- Hagenbasch-Bischoffova formule...

2) metoda volebního dělitele

- d'Hondt
- Saint Lague
- Imperiali
- Huntington
- dánský systém...

Podrobněji se tato práce věnuje pouze metodě volebního dělitele **d'Hondt**. Metoda volebního dělitele se v ČR používá od roku 1990 k výpočtu rozdělení mandátů v obecních zastupitelstvech, od roku 2000 ve volbách do zastupitelstev krajů, od roku 2002 ve volbách do Poslanecké sněmovny a od roku 2004 ve volbách do Evropského parlamentu. Číselné řady volebních dělitelů se v ČR měnila. Dnes se ve všech volbách s výjimkou voleb do Evropského parlamentu používá číselná řada přirozených lichých čísel od č. 1. Pro přepočet hlasů ve volbách do Evropského parlamentu se používá číselná řada začínající č. 1,42 (15, 17).

Při **d'Hondtově** metodě je využíván matematický postup založený na řadě dělitelů 1, 2, 3, 4...x, kterými jsou počty odevzdaných hlasů postupně děleny až do doby, kdy lze za takto získaných podílů uspořádat stejné množství největších čísel, jako je ve volebním obvodě mandátů.

Nejprve počty hlasů pro jednotlivé strany postupně vydělíme řadou čísel a výsledky seřadíme sestupně. Vezmeme nejvyšší čísla (jejich počet je určen počtem mandátů). Křesla jsou pak rozdělena podle toho, kolik takových nejvyšších čísel náleží jednotlivým stranám.

Ostatní metody volebního dělitele používají jiné číselné řady. Každá číselná řada svým způsobem zvýhodňuje buď menší nebo větší strany.

3.5.3 Semiproporční systémy

Semiproporční systémy vytváří kompromis mezi většinovým a poměrným volebním systémem. Prakticky nejsou tyto systémy často využívány. Jinak tomu není ani v ČR. Tento typ systému je velmi složitý. To je pravděpodobně hlavním důvodem toho, že nemá příliš příznivců. Semiproporční systém má mnoho variant. V jedné z nich (paralelní systém) disponuje volič dvěma hlasy. Jeden kandidátní list vybere pro stranu (poměrný systém) a na druhé označí jednotlivce (většinový systém). Dále se objevují i systémy paritní, kdy je polovina křesel obsazována za pomoci většinového systému a do druhé poloviny aplikací poměrného volebního systému. Často je využíván také způsob, kdy je po ukončení prvního kola většinového hlasování obsazena část křesel a k přidělení ostatních křesel dochází v dalších kolech. Další variantou tohoto systému je tzv. nepřenosný hlas. Každý volič má pouze jeden, i když volí ve vícemandátovém obvodu. K získání křesla pak stačí poměrně malé procento hlasů (13, 14, 17).

3.6 Metody pro přepočítání hlasů na komunální úrovni

První komunální volby po Sametové revoluci se konaly 23. – 24. listopadu roku 1990. Při převádění výsledných hlasů na mandáty se od tohoto roku až do současnosti vždy využíval poměrný volební systém a jeho metoda volebního dělitele. Způsob přerozdělování hlasů na mandáty se v průběhu let lišil především číselnou řadou dělitelů.

První právní úpravu v oblasti pravidel pro zjišťování výsledků voleb do obecního zastupitelstva zajišťoval zákon č. 368/1990 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí (platný od 5. září 1990). V něm je zakotven způsob dělení počtu hlasů číselnou řadou celých lichých čísel počínaje číslem 1. Minimální počet procent získaných hlasů pro možnost zúčastnit se přerozdělování mandátů nebyl prozatím stanoven. Přidělování mandátů

kandidátům ovlivňovali pouze voliči. Křeslo získal přednostně kandidát s nejvyšším počtem hlasů. Jediný případ, kdy rozhodovalo pořadí na kandidátní listině, nastal při shodném počtu získaných hlasů pro více kandidátů. V takovém případě byl mandát přednostně přidělen tomu, který byl na kandidátní listině uveden s nižším pořadovým číslem. Tato právní úprava byla účinná pouze pro jedno volební období. Další komunální volby uskutečněné 18. – 19. listopadu roku 1994 a 13. – 14. listopadu 1998 se řídily zákonem č. 152/1994 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích (platný od 20. července 1994). Číselná řada dělitelů v podobě přirozených po sobě jdoucích lichých čísel byla zachována. Pořadí kandidátů na kandidátní listině již hrálo roli pro přidělení mandátu. Čím nižší pořadové číslo na kandidátní listině, tím větší šance získání křesla ve voleném orgánu. Tím mohly strany sestavením pořadí kandidátů do značné míry ovlivnit, kterým zástupcům budou mandáty přiděleny. Voliči měli možnost tento stav zvrátit za pomoci preferenčních hlasů. To se jim podařilo pouze v případě, pokud by jeden kandidát získal minimálně o 10% hlasů více, než byl průměrný počet hlasů připadající na jednoho kandidáta této strany. Zatím poslední změny ve způsobu přidělování mandátů dle získaných hlasů přinesl zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí. Dle tohoto zákona ve znění pozdějších předpisů se konaly volby 1. - 2. listopadu 2002, 20. – 21. října 2006, 15. – 16. října 2010. Zákon je platný i účinný stále. Zásadní změnou byla změna používané číselné řady dělitelů. Nyní jsou hlasy na mandáty přepočítávány d'Hondtovou metodou tzn. řadou po sobě jdoucích přirozených čísel počínaje č. 1. Pro postup do tohoto přerozdělování mandátů je třeba získat nejméně 5% z celkem odevzdaných hlasů (16).

Při komunálních volbách se volebním obvodem stává obec. V některých případech může být obec rozdělena i do více volebních obvodů – např. statutární města. Počet mandátů je stanoven zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích v závislosti na počtu obyvatel obce od 5 do 55. V případě hlavního města Prahy je minimální počet mandátů 55 a nevyšší možný 70. Toto upravuje zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

3.7 Hlediska ovlivňující chování voličů

Chování voličů je ovlivňováno především historickým hlediskem zkoumané oblasti a demograficko-socioekonomickými hledisky (12). V kapitole 5.1.1. bude zkoumaná oblast představena z časového hlediska, přičemž budou řešeny především souvislosti některých významných historických událostí a současného demograficko-socioekonomického vývoje. Událostí, které zasáhly do vývoje města Ústí nad Labem, se odehrálo v minulosti několik. Danou oblast poznamenaly především válečné konflikty a morové rány. Zásadně však život v oblasti zasáhl akt vyhánění židovského obyvatelstva v období II. světové války a následný poválečný odsun německého obyvatelstva. Díky těmto událostem přišlo Ústí nad Labem o obyvatelstvo s původní místní identitou. Dalším významným faktorem je i prudký rozvoj těžkého průmyslu v padesátých letech dvacátého století.

Historický vývoj města je hlavním faktorem ovlivňující současnou demograficko-socioekonomickou situaci. Demograficko-socioekonomické faktory, které řeší podrobněji kapitola 5.1.2. jsou po spojení s politickými teoriemi o chování voličů různých demografických a sociálních skupin základním kamenem pro politologickou analýzu. Tyto údaje byly sbírány především ze statistických údajů Českého statistického úřadu, z údajů ze Sčítání lidu v roce 2010, ze strategie rozvoje města Ústí nad Labem v letech 2006 – 2015.

4 Politické strany

Politické strany tvoří jakousi zprostředkovatelskou spojku mezi občany a politickou mocí. Existence politických stran je nutná jako prostředek k participaci občanů na demokratickém procesu. Politicky aktivní občané se v nich sdružují a usilují o přízeň ostatních. V případě získání podílu na státní správě či samosprávě prosazují zájmy a cíle svých příznivců.

Podmínkou pro kandidaturu v komunálních volbách je příslušnost k volební straně. Může se jednat buď o stranu parlamentní, lokální a o jejich koalice či o nezávislé kandidáty a jejich sdružení.

Zkoumání lokálních politických stran na národní úrovni je z důvodu velkého počtu obcí i kandidujících stran obtížné. Z již publikovaných studií vyplývá, že lokální politické strany mají větší význam v malých městech a obcích. V Ústí nad Labem sice lokální politické strany kandidují, avšak v posledních volebních obdobích obvykle většinu mandátů získaly pobočky parlamentních stran. Jedinou výjimkou je SZSP, která si v ústecké komunální politice vybuodovala poměrně dobré postavení. Zvláštním typem volebních stran jsou tzv. předvolební koalice politických stran, kde tyto strany uzavírají spolupráci především z důvodu posílení členské základny a také z důvodu získání vyššího počtu voličů.

Samostatní nezávislí kandidáti jsou velmi důležitým jevem v politickém procesu na malých obcích. V Ústí nad Labem se po roce 1989 nepodařilo získat mandát žádnému samostatně kandidujícímu nezávislému občanovi. V několika posledních volbách už se ani žádný nezávislý kandidát nedostal na kandidátní listinu.

K masivnímu rozvoji politických stran došlo na přelomu 19. a 20. stol., kdy se v rozvinutých zemích dotvářely moderní demokratické principy. Nejprve vznikaly masivní politické strany s velkou základnou (obvykle se stejným třídním zájmem), které usilovaly o zájmy svých členů. Později je postupně nahrazují politické strany elitní, které neusilují ani tak o množství členů, jako o přízeň voličů. Oslabování členských základů stran je problémem vyspělých demokratických států, který se projevuje i v demokratickém procesu na lokální úrovni. Jména kandidátů se ve volbách častěji než dříve opakují

a obzvláště na komunální úrovni strany doplňují kandidáty občany bez politické příslušnosti.

Oslabení členské základny stran není zdaleka jediným důvodem pro doplňování kandidátní listiny kandidáty bez politické příslušnosti. Politické strany, které působí na celorepublikové úrovni, se tímto krokem chtějí přiblížit občanům. Pod hlavičkou parlamentní strany vystupují pro účely voleb místní osobnosti. Osobnosti kandidátů mají na komunální úrovni větší vliv na rozhodování voličů, než strana samotná. Nezávislí kandidáti mají především díky volební legislativě, která říká, že podmínkou kandidatury je členství v nějaké volební straně, větší šanci na úspěch pod hlavičkou některé z politických stran. Vyhnou se tímto nutnosti získání podpory přesně stanoveného počtu občanů. Bez ní totiž sdružení nezávislých kandidátů a nezávislí kandidáti nemohou ve volbách kandidovat. Zvolení zastupitelů bez politické příslušnosti také nahrává lepšímu vyjednávání při uzavírání koaličních smluv. Z analýzy volebních výsledků pánů Čmejřka, Bubeníčka a Čopíka vyplývá, že na komunální úrovni, ve městech především, získávají nejvíce mandátů právě parlamentní strany, avšak mnoho z vítězných kandidátů je bez politické příslušnosti. V menších obcích pak síla parlamentních politických stran v porovnání s nezávislými kandidáty značně slábne (18, s. 65 – 76).

Na území ČR má z historického hlediska stabilní členskou základnu pouze KSČM. Po roce 1989 se k ní přidala ještě ČSSD a ODS. Stejná situace je i v Ústí nad Labem (19). Na komunální úrovni se sdružení nezávislých kandidátů, nezávislí kandidáti či předvolební koalice dlouhodobě udrží jen ve velmi výjimečných případech. Často vznikají jen pro účel kandidatury do konkrétních voleb a stejně rychle jak vznikají, posléze i zanikají.

4.1 Kandidátní listiny

Existují různé typy kandidátních listin podle toho, jak může volič ovlivnit pořadí kandidátů. Prvním z nich je **přísně vázaná kandidátka**, kdy volič volí stranu jako celek a nemá právo zasahovat do stranou stanoveného seznamu kandidátů (aplikováno např. v prvorepublikovém Československu). Druhým typem je **vázaná kandidátní listina**, kdy volič může ovlivnit pořadí kandidátů pomocí preferenčních hlasů (pro podporu

konkrétního kandidáta uvedeného na kandidátní listině). V některých případech je povoleno i škrtnání kandidátů, anebo na **volné kandidátní listině** je dokonce možno neuvedené kandidáty doplňovat kandidáty z jiných stran. Tak je tomu i v případě komunálních voleb v ČR. Kandidát může vybrat (v případě Ústí nad Labem je v Zastupitelstvu městského obvodu Ústí nad Labem – město 27 mandátů) jím preferované kandidáty uvedené na hlasovacím lístku napříč politickým spektrem. Volič může stejně tak dát svůj hlas označením celé strany, čímž získává každý člen ve straně jeden preferenční hlas. V komunálních volbách zákon připouští i možnost označení jedné volební strany a několika kandidátů. Přednostně se sčítají hlasy pro označené kandidáty a ostatní hlasy (v našem případě do celkového počtu 27) jsou přiděleny kandidátům označené strany bráno od shora.

Při využívání volné kandidátní listiny v komunálních volbách mají preferenční hlasy velký význam. Volební strany mohou stanovením pořadí svých zástupců na kandidátní listině do určité míry ovlivnit jejich šance na získání mandátu. Voliči však mohou díky preferenčním hlasům toto pořadí změnit.

Kandidátní listina je v podstatě návrh strany na umístění svých zástupců na hlasovací lístek. Může ho podat pouze volební strana, kterou se pro účely komunálních voleb rozumí registrovaná politická strana či politické hnutí a jejich koalice, nezávislí kandidáti, sdružení nezávislých kandidátů nebo sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů samozřejmě za předpokladu, že jejich činnost nebyla pozastavena. Do každého volebního obvodu může volební strana podat pouze jednu kandidátní listinu (11, § 21 – 23).

Díky takto nastaveným pravidlům, má šanci kandidovat i občan bez politické příslušnosti pod hlavičkou některé volební strany. Uzavření spolupráce člena bez politické příslušnosti může být výhodné pro obě strany z důvodů uvedených výše, avšak v některých případech může představovat pro volební stranu určité riziko. Je možné, že v případě zvolení nebude takový kandidát hájit zájmy dané strany, ale bude rozhodovat dle svého vlastního přesvědčení, což se v praxi v některých případech stává. Počet kandidátů na listině je minimálně 1 a v případě voleb do zastupitelstva centrálního městského obvodu v Ústí nad Labem maximálně 27 (dle počtu volených mandátů). Celé komunální volby jsou

však spíše o osobnostech nikoliv o politických stranách. Více tuto skutečnost můžeme pozorovat na malých obcích, kde se všichni znají a voliči si své favority vybírají převážně dle osobností kandidátů. Čím je město větší, tím více se chování voličů blíží parlamentním volbám. Volby do zastupitelstva Městského obvodu Ústí nad Labem – město jsou jakýmsi kompromisem. Ústí nad Labem je sice sedmé největší město, avšak političtí aktéři městského obvodu jsou občanům poměrně dobře známi.

Po přepočtu hlasů pro stranu na počet mandátů přichází na řadu obsazení mandátů konkrétními kandidáty. Primárně jsou mandáty přidělovány kandidátům dle pořadí na kandidátní listině. Při získání o 10% více hlasů než je průměrný zisk hlasů na jednoho kandidáta za celou stranu, má kandidát možnost své kolegy tzv. přeskočit. V případě, že zisk hlasů pro jednotlivce pokoří zákonem dané % hlasů nutné k přeskočení, má získaný počet hlasů při rozdělování mandátů přednost před pořadím na kandidátní listině (11, § 45).

Volební strany mohou při rozhodování o pořadí kandidátů se znalostmi principů přepočtu jednotlivých hlasů na mandáty do značné míry kalkulovat. Pořadí kandidátů ovlivňuje šanci jednotlivých osob na získání mandátu. Zásadní otázkou při rozhodování o pořadí kandidátů na listině je obvykle pořadí členů bez politické příslušnosti x pořadí členů s politickou příslušností a pořadí kandidátů dle jejich předchozích politických aktivit v dané oblasti. Jsou však známy i případy, kdy strana nominovala kandidáty dle abecedy nebo losování. Mnoho stran si je vědoma zvýšením šancí na zisk mandátu při obsazení celé kandidátky. Pro rozdělení mandátů je totiž rozhodující počet všech hlasů získaný stranou. Nezávislí kandidáti mohou bojovat o přízeň voličů i sami za sebe. Ve městech se ale jen málokdy setkají s dostatečnou podporou voličů pro získání mandátu. V malých obcích je jejich šance podstatně reálnější a to z důvodu rozdílného chování voličů na malých obcích, kde kandidáty všichni osobně znají a ve městech, kdy se volební chování voličů více blíží rozhodování při volbách vyšší úrovně.

Kandidátní listinu je třeba podat pověřenému obecnímu úřadu a to nejpozději 66 dnů přede dnem pořádání voleb. Tento úřad je pro potřeby voleb nazýván registračním úřadem (11, § 23). V případě volební strany tvořené nezávislým kandidátem nebo sdružením nezávislých kandidátů je třeba doložit petici podepsanou voliči podporující jeho

kandidaturu. Počet potřebných podpisů se liší dle počtu obyvatel a je uveden v příloze k zákonu (11, §21 odst. 4).

Obec, městská část/městský obvod nebo volební obvod	Potřebný počet podpisů voličů pro nezávislé kandidáty	Počet potřebných hlasů pro sdružení nezávislých kandidátů
Do 500 obyvatel včetně	5%	7%
501 – 3 000 obyvatel	4% nejméně však 25 podpisů	7%
3 001 – 10 000 obyvatel	3% nejméně však 120 podpisů	7%
10 001 – 50 000 obyvatel	2% nejméně však 600 podpisů	7%
50 001 – 150 000 obyvatel	1% nejméně však 1 000 podpisů	7%
150 001 – více obyvatel	0,5% nejméně však 1 500	7%

V případě, že kandidátní listina splňuje všechny zákonné podmínky, je registračním úřadem vyhotoveno rozhodnutí o registraci. Od této chvíle nelze na kandidátní listinu nikoho přidávat, či vyměňovat. Právo na odstoupení mají všichni kandidáti. Získání registrace je podmínkou pro vytištění hlasovacích lístků. Hlasovací lístek má zákonem upravenou podobu.

Velký problém osobně shledávám ve způsobu volby starosty, jako nejdůležitější osoby v lokální politice. To, že kandidát získá velkou podporu od voličů, ještě neznamená, že se stane starostou. Tato funkce je totiž volena nepřímou. Potenciální starosta tedy musí bojovat o přízeň ostatních zastupitelů. V praxi může dojít paradoxně k situaci, kdy se starostou stane zastupitel s nejnižším počtem hlasů.

5 Praktická část

V této kapitole budou výše popsané teoretické znalosti a ukazatele aplikovány do prostředí Ústí nad Labem.

5.1 Hlediska ovlivňující chování voličů

Tato část případové studie je zaměřena na první krok, který udává směr vývoje komunální politiky v krajském městě Ústí nad Labem. Cílem je zanalyzovat faktory ovlivňující chování elektorátu a především pak voličů městského obvodu Ústí nad Labem – město. Celá oblast bude představena z hledisek, které mohou do značné míry ať už přímo či nepřímo ovlivňovat chování voličů a tím i politický proces jako celek.

Ústí nad Labem patří mezi sedm největších měst v ČR. Má postavení krajského města a je zároveň Statutárním městem. Jeho území je děleno na čtyři městské části (Město, Střekov, Neštěmice a Severní terasa).

Ústí nad Labem se nachází na severu ČR a je významným dopravním uzlem silniční, železniční i lodní dopravy. Ústí nad Labem je součástí regionu NUTS II Severozápad. Dále je členem několika mikroregionálních sdružení: Euroregion Labe, Svazek obcí Jezero Milada, Svaz cestovního ruchu Deliteus, Severočeské sdružení obcí, Svaz měst a obcí České republiky a Národní síť zdravých měst. Anglický Halton, saský Chemnitz a ruský Vladimír jsou pro Ústí nad Labem partnerskými městy.

5.1.1 Historické hledisko

Úkolem této části diplomové práce je představit Ústí nad Labem z časového hlediska. První písemná zmínka o Ústí nad Labem pochází z roku 1056. V této práci bude však popsána doba mnohem pozdější s tím, že budou vynechány údaje, které se nijak nedotýkají formování komunálního politického procesu v tomto městě.

5.1.1.1 Ústí nad Labem v 19. století

Začátek 19. století nebyl pro Ústečany příliš šťastným. V roce 1813 docházelo k poškozování majetku a rabování během válečných událostí u Chlumce a k následným epidemiím. Po této akci mělo Ústí nad Labem relativně dlouhé období klidu. Město mělo prostor k rozkvětu. 19. století se vyznačovalo osvícenstvím a nástupem průmyslové revoluce. Ústí nad Labem pomohla k rozkvětu především jeho strategická poloha (stalo se dopravní křižovatkou) a také bohaté zdroje kvalitního hnědého uhlí. Ve třicátých letech 19. století došlo opravdu k bouřlivému rozvoji dopravy a průmyslu. Vznikaly cukrovary, lihovary a textilky. V roce 1841 byla zahájena paroplavba na Labi a v roce 1851 byla zprovozněna železnice z Prahy přes Ústí nad Labem do Drážďan. Rozvoj železnice pokračoval i ve druhé polovině 19. století. V roce 1856 byla otevřena chemická továrna Spolek pro chemickou a hutní výrobu, která je velmi významným motorem hospodářského rozvoje města dodnes. Rozvoj říční dopravy vrcholil na přelomu 19. a 20. století, kdy se Ústí stalo největším lodním přístavem Rakouska-Uherska. V tomto období rapidně vzrostl počet obyvatel v této průmyslové metropoli a to především z důvodu imigrace za prací. (rok 1830 – 1759 obyvatel, 1850 – cca 4000 obyvatel a o padesát let později v roce 1900 mělo ústí přes 29 000 obyvatel). K dalšímu přírůstku obyvatel došlo připojením předměstí Krásné Březno a Klíše. Tím vzrostl počet obyvatel v roce 1900 na 37 000 (národnostně bylo v tomto období Ústí nad Labem spíše německé). Z důvodu takového rozmachu bylo třeba vyřešit i chybějící dopravní vybavenost v rámci města a tak v roce 1899 vyjely v Ústí nad Labem poprvé tramvaje.

5.1.1.2 20. století

Ze začátku 20. století pochází mnoho historicky významných staveb dochovaných dodnes. Např. budova městského divadla. Ústecko bylo tehdy politicky německé a odmítalo se stát v roce 1918 součástí Československé republiky. Proto bylo vedení města převzato československou vojenskou jednotkou. Politická krize způsobila i krizi hospodářskou, přesto docházelo k masivní výstavbě a pozvolnému hospodářskému rozvoji. Z této doby pochází např. Masarykova nemocnice, most E. Beneše, zdymadla

T. G. Masaryka a vznik velmi významné společnosti na výrobu jedlého tuku a kosmetických výrobků (dnešní Setuzy).

V říjnu roku 1938 vyvrcholila nepříznivá mezinárodní situace a Ústí nad Labem prohrálo boj proti německým nacistům. V důsledku Mnichovské dohody se stalo součástí Německa. Ke konci II. světové války bylo Ústecko bombardováno. Nálety americké letecké armády 17. a 19. dubna 1945 a útoky sovětských bitevních letadel 8. května 1945 způsobilo ztrátu nejméně 400 obětí a nenávratné škody na městské zástavbě. Nálety se dotkly především přímo centra města. Díky událostem 20. století došlo nejprve k vyhnání a vyvraždění židovského obyvatelstva a při odsunu pak k vyhnání německého obyvatelstva. Tím přišlo Ústí nad Labem o dosavadní historické komunity. V poválečném období komunistická strana neumožnila obnovu původního postavení města jako centra mezinárodního obchodu. V padesátých letech dochází k rozvoji těžkého průmyslu. Opět postupně roste počet obyvatel. Některé malé přiléhající obce však osídleny znovu nebyly a při rozvoji povrchové těžby hnědého uhlí musely ustoupit. Poslední obec byla zbořena až na konci 80. let.

5.1.1.3 Ústí nad Labem po roce 1989

Po pádu komunistického režimu se od roku 1990 rozvíjí samospráva v obci, vedení města se snaží především o rozvoj města v oblasti kultury a atraktivity pro turismus. Velmi pozitivně se v Ústí nad Labem rozvíjí i příhraniční spolupráce se Saskem v rámci euroregionu Labe. Význam města stoupl i založením Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v roce 1991. Nejviditelnější stavby, které po roce 1989 v Ústí nad Labem vyrostly, jsou nový Mariánský most přes řeku Labe (1998), rozšíření hotelu a vyhlídkové věže na vrchu Větruše (2012) a vybudování nového nákupního centra v centru města s lanovkou na již zmiňovanou Větruši (2009) (20).

5.1.2 Demograficko-socioekonomická hlediska

K demografickým údajům jsou přidány údaje sociologické a ekonomické. Výsledek tohoto spojení je základem pro politologickou analýzu vzorce volebního chování voličů města Ústí nad Labem při komunálních volbách do zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem město a porovnání s výsledkem voleb do zastupitelstev ostatních obvodů a do zastupitelstva Magistrátu města Ústí nad Labem v roce 2010 s výsledky celorepublikových voleb do Parlamentu poslanecké sněmovny ČR.

5.1.2.1 Počet obyvatel

V historii existuje několik hlavních časových rozdělovníků, které jsou významné z hlediska vývoje počtu obyvatel na ústecku.

- 1) Průmyslová revoluce v druhé polovině 19. století, kdy poprvé vystoupal počet obyvatel v Ústí nad Labem na hranici 37 000 obyvatel.
- 2) Období druhé světové války, kdy došlo nejprve k vystěhování Židů a později k vystěhování Němců.
- 3) Období po druhé světové válce, které je podrobně rozepsáno od roku 1971 v (tab. č. 1) (19). Přistěhovalí těsně po druhé světové válce byli lidé s převážně nižší úrovní vzdělání. Po Sametové revoluci dochází k postupnému snižování počtu obyvatel v Ústí nad Labem. Tato situace je přisuzována jednak zhoršeným podmínkám životního prostředí díky průmyslu a zároveň zastavení růstu v průmyslové oblasti a tím stagnace vytváření nových pracovních míst. Pracovní místa v posledních letech naopak spíše ubývají a tím roste i nezaměstnanost. Od roku 1990 do roku 2004 docházelo k úbytku obyvatel ve městě především díky migraci do jiných měst. Na tuto skutečnost reaguje vedení města v posledních letech právě snahou zatraktivnění tohoto města. Toto vysvětluje i fakt, že výstavba nových bytových jednotek, která v letech 1981 – 1990 zažila svůj největší rozmach, se v letech 1991 – 2001 téměř zastavila (21). Situaci negativně ovlivňuje také stále oblíbenější rurbanismus, kdy se obyvatelé z měst stěhují na vesnice, kde dále žijí městským způsobem života v ekologicky příznivějším prostředí.

5.1.2.2 Věková struktura obyvatel

Z téměř 76 tis. voličů spadá téměř 22 tis. voličů do věkové kategorie 18 – 34 let a 28. tis. voličů ve věkové kategorii nad 55 let. Za předpokladu, že při konání komunálních voleb v roce 2010 byla věková struktura velmi podobná té z roku 2011, můžeme odvodit určitou závislost věku na politickém založení voličů - pravice x levice (tab. č. 2) (22).

Dle předchozích studií se dá obecně říci, že mladší voliči do 45 let zpravidla inklinují k pravici a voliči starší inklinují k levici. Levicoví se dále dělí na ty, co se přiklání k KSČM - ti nejstarší voliči a k ČSSD - ti mladší (23).

V současné době je však chování voličů ovlivněno politickými událostmi, především poslední vlády na celostátní úrovni. A z předběžných výzkumů vyplývá, že v případě nových voleb se řada pravicových voličů a to především voličů ODS od svých dřívějších favoritů odkloní právě k více levicovým stranám. Tyto tendence jsou patrné již v komunálních volbách v roce 2010. Kdy na celoměstské úrovni vyhrály levicové strany. Na území městského obvodu Ústí nad Labem – město sice zvítězila pravice (ač ne s výraznou převahou), rozhodování voličů bylo ovlivněno dalšími demograficko-sociologickým hlediskem. Dá se říci, že nepovedená rozhodnutí vládnoucího orgánu (ať už pravicově či levicově založená) nahrávají v příštích volbách jejich konkurentům na opačném pólu politického spektra.

5.1.2.3 Vzdělanostní struktura obyvatel

Počet vysokoškolsky vzdělaných osob v celorepublikovém měřítku v posledních deseti letech vzrůstá. Stejně tak je tomu i v případě Ústeckého kraje a města Ústí nad Labem. Ani přes tento fakt se Ústecku nepodařilo dohnat celorepublikový průměr vysokoškolsky vzdělaných obyvatel a za celorepublikovým průměrem značně pokulhává. V roce 2010 mělo dokončené vysokoškolské vzdělání v ČR 13,4 % obyvatel. V ústeckém kraji je toto číslo téměř o polovinu nižší (7,5%). V samotném Ústí nad Labem je situace o něco lepší. Zde je přibližně 10% vysokoškolsky vzdělaných obyvatel (22). V praxi je běžné, že ve větších městech, mezi které se Ústí nad Labem bez pochyby řadí, je vždy

vysokoškolské vzdělání o něco vyšší, než v městech či obcích menších. Vysokoškolskému vzdělání v tomto městě nahrává i přítomnost Univerzity Jana Evangelisty Purkyně.

Chování voličů lze rozdělit dle vzdělanosti na dvě základní skupiny. Obecně lidé s nižším vzděláním inklinují více k levici, zatímco lidé s vyšším stupněm vzdělání se přiklání spíše k pravicově založeným stranám. U lidí s velmi nízkým vzděláním může docházet k inklinování k extremismu a to především k pravicovému. Toto je potvrzeno i v Ústí nad Labem. Nejvyšší procento obyvatel tvoří obyvatelé nad 55 let bez vysokoškolského vzdělání. Z tohoto důvodu mají ve volbách na Ústecku poměrně dominantní postavení levicové strany ČSSD a KSČM. Podívejme se např. na výhru KSČM v krajských volbách, která byla, dle mého názoru zapříčiněna především kombinací levicového založení většiny voličů (dle demograficko-sociologického hlediska daného území) a nespokojeností s předchozí také levicovou vládou ČSSD. Na úrovni města Ústí nad Labem v komunálních volbách 2010 získala prvenství ČSSD, zatímco ve volbách do zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem – město zvítězila ODS (24). To potvrzuje i předpoklad, že v centru města žije více vysokoškolsky vzdělaných lidí.

5.1.2.4 Národnostní struktura obyvatel

Získat skutečně přesná data o počtu členů různých národnostních menšin je velmi obtížná. Údaj o národnostní menšině není totiž povinným údajem. Stejně tak tomu bylo i při sčítání lidu v roce 2011, kdy národnostní menšinu nevedlo 28,31% obyvatel Ústí nad Labem. V roce 2011 se občané přihlásili kromě k národnosti české ještě k dalším osmi národnostním menšinám. Nejsilnější je menšina slovenská 1,35%, následuje ukrajinská 0,53% a vietnamská 0,50%. Ostatní menšiny zastupuje méně než 0,5% (tab. č. 3) (22).

Zarážející je údaj o romské menšině. K té se v Ústí nad Labem hlásí pouze 0,10%. Přesto, že tento údaj není a dokonce ani nesmí být proti vůli občanů nikde evidován, úředníci městského obvodu Ústí nad Labem – město toto číslo odhadují okolo 10% s tím, že jejich počet stále stoupá. Největší procento romských obyvatel žije právě na území Městského obvodu Ústí nad Labem – město (Předlice, Všebořice). Smutným faktem je, že obrovské procento těchto obyvatel patří mezi sociálně slabé občany, často bez

zaměstnání a s kriminální minulostí. Díky tomu je v Ústí nad Labem cítit napětí mezi tzv. nepřizpůsobivými občany různých národností a tzv. slušnými občany. V komunálních volbách se sice na kandidátní listinu nedostala žádná pravicově extrémistická strana, ale zájmové skupiny tohoto založení mají v Ústí nad Labem úrodnou půdu. Svě setkání pak často schovávají za různé pietní akty. Situace sporů občanů není dlouhodobě efektivně řešena jak na celostátní úrovni, tak v Ústí nad Labem. Z tohoto důvodu se k pravicově extrémistickým názorům přiklání často jinak „normální“ lidé.

5.1.2.5 Náboženství

Kompletní údaje o skutečném množství věřících a náboženství, ke kterému se přiklánějí, jsou těžko dostupné. Ani tento údaj nebyl při sčítání obyvatel v roce 2011 povinný. Nicméně již z historického hlediska lze předpokládat, že v Ústí nad Labem, stejně jako v celém Ústeckém kraji mnoho věřících nepotkáme. K víře se v Ústí nad Labem přihlásilo pouze 9,56% všech obyvatel a z toho konkrétní náboženství uvedlo pouze ½ z nich. Nevěřících je zde dle sčítání lidu 44,24% a těch, co tento údaj neuvedli je 46,20% (tab. č. 4) (22). Lze předpokládat, že v těchto 46,20% občanů je velmi vysoké procento ateistů. Obecně lze říci, že věřící nemívají sklon k extremismu a bývají oproti nevěřícím pravicověji založeni. Vzhledem k jejich mizivému procentu v tomto městě nemá tento aspekt na chování voličů a následně i na výsledek komunálních voleb významný vliv.

5.1.2.6 Ekonomická struktura

Z historie přetrvává chápání Ústí nad Labem jako města tradičně průmyslového. Díky postupné restrukturalizaci po roce 1989 tomu tak dávno není. V průmyslu je zaměstnáno necelých 20% obyvatel. Vedoucí postavení má v současné době terciární sektor (cca 70% obyvatel) a to především v oblasti služeb, dopravy a spojů. Nemalé zastoupení mají volná místa ve veřejném sektoru a to díky centralizaci subjektů veřejné správy do krajského města.

Ve městě se v posledních deseti letech zvyšuje podnikatelská aktivita. Výjimkou byl rok 2005, kdy došlo k úbytku samostatně výdělečně činných fyzických osob především z důvodu legislativní změny v oblasti daní.

V posledních letech vznikají v Ústí nad Labem nové průmyslové zóny a to především v Předlicích se strategickou polohou u dálnice D8 a nová obchodní centra na území celého města, což napomáhá vzniku velkého množství nevyužívaných nebytových prostor přímo v centru města.

Největší zaměstnavatelé v Ústí nad Labem jsou např. veřejné subjekty Masarykova nemocnice, České dráhy (Ústí nad Labem je významným železničním uzlem). Největší podniky podnikají především ve službách, stavebnictví a potravinářském průmyslu, chemickém průmyslu a v oblasti zpracování kovů. Např. Setuza, a.s.; Spolchemie, a.s.; Metal, a. s.; Pierburg, s.r.o.; Black&Decker, s.r.o.; Matthey, s.r.o.; DRINKS UNION, a. s.; ČETRANS, a. s.; Globus ČR, k.s.; Makro Cash & Carry ČR, s.r.o.; Tesco Stores ČR, a. s.; AZ SANACE, a. s.; ISTAR, spol. s r. o.; Ravel spol. s r. o. apod.

Jak již bylo zmíněno, hlavním ekonomickým potenciálem Ústí nad Labem jsou služby a průmysl. Doplňkovým odvětvím místní ekonomiky je i ne příliš rozvinutý cestovní ruch. Vedení města se snaží v několika posledních letech prolomit nedobrou pověst města celou oblast turisticky zatraktivnit.

Mezi nejvyhledávanější aktivity a turistické atrakce v Ústí nad Labem patří: Hrad Střekov – zřícenina na skále nad pravým břehem Labe, Větruše – výletní zámeček a restaurace s nedávno přistavěným hotelem, kongresovými prostory a volnočasovým areálem, ZOO Ústí nad Labem, Muzeum města Ústí nad Labem s expozicí věnovanou historii města a jeho okolí, prvorepublikové vily v centru města, kostel sv. Vojtěcha s klášterem, Kostel Nanebevzetí Panny Marie s šikmou věží, několik naučných stezek, Pod Vysokým Ostrým, Větruše – Vrkoč, Bertino údolí..., Mariánský most, řeka Labe a výletní plavby po ní, Cyklostezka vedoucí z Velkého Března přes Ústí nad Labem do Litoměřic atd.

Dalším lákadlem k návštěvě města Ústí nad Labem jsou již tradičně pořádané akce: Folkový a country festival Tramská Porta, Mezinárodní festival sborového zpěvu,

Mezinárodní jazz blues festival, Mezinárodní taneční festival, Kinematograf bratří Čadíků, Barevná planeta, Febiofest, Vánoční a Velikonoční trhy, Svatomartinská vína, Promenádní koncerty atd. (21).

5.2 Aktéři politického procesu

O zvolení zastupitelů jako hlavních aktérů politického procesu v Ústí nad Labem rozhodují voliči. Tím se i oni stávají součástí komunálního politického procesu. Dokonce lze říci, že stojí na jeho úplném počátku. Bohužel ze sletu událostí v posledních letech vyplývá, že jen málo kdy se následný komunální politický proces vyvíjí dle přání většiny z nich.

Hlavní slovo v komunálním politickém procesu mají zastupitelé jako zástupci občanů daného města. Čím větší podporu jejich strana od voličů získala, tím větší mají zpravidla i slovo při rozhodování o vývoji komunální politiky. Jen málokdy získá jedna volební strana nadpoloviční většinu všech mandátů a tak strany po volbách často hledají své koaliční partnery. Toto může být příležitostí pro strany s menší podporou voličů, protože uzavřením partnerství s větší stranou mohou poměrně významně ovlivňovat rozhodovací proces na komunální úrovni. Stinnou stránkou koalic je fakt, že hlavní rozhodovací moc mohou získat i jiné strany než ty, které byly voliči nejvíce podporovány. Téma koaličních smluv je velmi složitou záležitostí. K uzavření koaliční smlouvy dochází zpravidla po dlouhých a složitých jednání zástupců zvolených stran.

V komunálních volbách do zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem město, vyhlášených prezidentem republiky na 15. a 16. října 2010, se klání o přízeň voličů utkalo celkem 12 politických subjektů. Z nichž polovina působí i na celostátní úrovni. Nejvíce hlasů získala Občanská demokratická strana, v těsném závěsu za ní zůstala Česká strana sociálně demokratická, třetí místo obsadila TOP 09 a čtvrté pak Strana Zdraví Sportu Prosperity. Jen o necelé 1 % hlasů méně získala Komunistická strana Čech a Moravy. Hranici 5% (nutné pro získání mandátu) překročila dále strana Severočeši.cz a těsně i Strana zelených. Přesto, že Občanská demokratická strana získala více hlasů než v pořadí druhá Česká strana sociálně demokratická, získaly obě strany sedm mandátů.

Po čtyřech mandátech získaly další dvě spíše pravicově založené strany TOP 09 a Strana Zdraví Sportu Prosperity. Tři mandáty získala Komunistická strana Čech a Moravy a po jednom mandátu zbylo na Severočechy.cz a na Stranu zelených. Bez úspěchu zůstala Alternativa pro občany, Věci veřejné, Evropská strana důstojného stáří, Suverenita – blok J. Bobošíkové a Strana pro ekologii a zdraví (24).

5.2.1 Volební strany před volbami

Hlavními aktéry lokálního politického procesu, ať už v celém Ústí nad Labem nebo jen v jeho centrální městské části, jsou pobočky celostátních politických stran.

V komunálních volbách však mohou kandidovat všechny politicky činné registrované politické strany a politická hnutí a jejich koalice, nezávislí kandidáti, sdružení nezávislých kandidátů a sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů. Před volbami musí sestavit kandidátní listinu. Poté ke své propagaci využívají především svůj volební program, prostřednictvím kterého občanům sdělují své politické názory a plány pro následující volební období.

5.2.1.1 Sestavování kandidátních listin pro volby do zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem – město.

Existují dva základní způsoby, jakými jsou navrhování a schvalování kandidáti na volební kandidátní listiny. Svého kandidáta volební strany nominují, jak v případě většinových systémů, tak i v případě poměrných volebních systémů. Všechny volební strany by měly mít postup pro sestavování kandidátní listiny upraven ve svých stanovách. Ty musí samozřejmě korespondovat s platnou legislativou v ČR.

Prvním z nich je tzv. institut primárních voleb. Tento způsob nominace jednotlivých kandidátů na kandidátní listiny, asi nejlépe ctí demokratické principy. V podstatě se jedná o tajné volby, ve kterých registrovaní členové strany rozhodnou v tzv.

uzavřených primárních volbách o nominaci kandidátů včetně jejich pořadí na kandidátní listině. V případě, že je připuštěna účast i neregistrovaných členů, jedná se o tzv. primární volby otevřené. Primární volby jsou v ČR využívány především při volbách s většinovým systémem v jednomandátových obvodech (např. nominace kandidáta politických stran na post prezidenta ČR) a v případě poměrného volebního systému obvykle pouze při volbách do vyšších politických orgánů, než jsou zastupitelstva municipalit. V posledních letech však roste obliba využívání tohoto způsobu nominace i na komunální úrovni.

Druhým typem je nominace, která probíhá na jednání sdružení jednotlivých stran. I při tomto způsobu by měly být zachovány alespoň některé kroky z tzv. primárních voleb tak (hlasování), aby byly zachovány základní demokratické principy.

V Ústí nad Labem nenominovala své kandidáty v otevřených primárních volbách ani jedna volební strana. K nominaci každá strana zvolila vnitrostranickou cestu. Většina respondentů se shodla, že jejich volební strana zpravidla na nejvyšší příčky kandidátní listiny navrhne osoby v obci známé a již v minulosti politicky aktivní a úspěšné. Poté následují obecně známé osobnosti bez dřívějších politických zásluh a následují ostatní kandidáti. Pouze dvě z 12 volebních stran nenaplnily kandidátní listinu maximálním počtem kandidátů. Tím ztratily výhodu oproti ostatním stranám. Například strana s nominovanými 27 kandidáty získá pro sebe v případě hlasu pro celou stranu 27 hlasů. Strana, která nominovala kandidátů méně, např. strana Věci veřejné nominovala pouze 17 kandidátů, a tudíž získá při hlasu pro stranu pouze 17 hlasů. Z důvodu přání zachování anonymity nebudou jednotliví tázaní zastupitelé jmenováni.

V komunálních volbách do zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem – město v roce 2010 kandidovaly tyto strany. Alternativa pro občany, Věci veřejné, Severočeši.cz, Evropská strana důstojného stáří, Občanská demokratická strana, Suverenita – blok Jany Bobošíkové, Strana zdravého rozumu, Strana zelených, Česká strana sociálně demokratická, Strana Zdraví Sportu Prosperity, Komunistická strana Čech a Moravy, TOP 09 a Strana pro ekologii a zdraví.

Z hlediska pořadí nominovaných kandidátů na kandidátní listině členů s politickou příslušností a bez ní většina stran tyto rozdíly nerozlišovala. Pořadí kandidátů bylo stanoveny na základě jiných vlastností kandidátů. Zástupci parlamentních stran v Ústí nad

Labem mají nejsilnější politickou základnu a tak ČSSD zvolila podmínku potřebnou k nominaci právě politickou příslušnost ke straně. Kandidáty s politickou příslušností preferovala i KSČM a ODS. Oproti tomu SZSP nominovala pouze kandidáty bez politické příslušnosti. Strana Suverenita také preferuje kandidáty s politickou příslušností. Díky velmi slabé politické základně je však pouze jeden kandidát splňující tento požadavek. Byl tedy navržen na první místo a ostatní byli doplněni z řad příznivců strany bez politické příslušnosti. Kandidáti bez politické příslušnosti tvoří poměrně vysoké procento. Do zastupitelského orgánu se však probojovala většina kandidátů s politickou příslušností ke straně, za kterou kandidovali. To je způsobeno především skutečností, že strany s nejsilnější podporou voličů preferovaly nominaci kandidátů s politickou příslušností.

Členové místního sdružení Občanské demokratické strany podávají návrhy kandidátů na místním sdružení v případě kandidátní listiny do zastupitelstva městského obvodu, na oblastním sdružení v případě sestavování kandidátní listiny do zastupitelstva města a na regionálním sdružení v případě voleb do zastupitelstva kraje. Toto sdružení navrhne i pořadí vybraných kandidátů. Konečné slovo má však výkonná rada, která na svém sněmu odhlasuje většinou hlasů takto navrženou kandidátní listinu.

Obdobný postup dodržuje i Česká strana sociálně demokratická, která navíc do svých stanov zahrnula princip rovných příležitostí pro ženy a muže jako základní součást svého volebního programu. Tuto zásadu uplatňuje strana ve vlastní činnosti např. právě dodržováním některých závazných zásad při sestavování kandidátních listin. Kandidáti jsou navrhováni tak, aby se členy volených orgánů měly šanci stát ženy, mladí členové ČSSD i senioři. Podíl žen na kandidátní listině musí být nejméně 25% a podíl mladých členů České strany sociálně demokratické ve věku do 30 let minimálně 10% z celkového počtu navrhovaných kandidátů. Samozřejmě pokud to členská základna dovoluje. V případě, že za stranu kandiduje občan bez politické příslušnosti a členská základna svým složením neumožňuje dodržení výše jmenovaných zásad, má tento navrhovaný kandidát přednost před stranickými kandidáty. Definitivní podobu navržené kandidátní listiny opět podléhá schválení většiny hlasů.

Nejvyšším samosprávným orgánem Komunistické strany Čech a Moravy je členská schůze, která se schází vždy dle potřeby, nejméně však jedenkrát za čtvrtletí. Mimo jiné

navrhuje a schvaluje nominaci kandidátů na kandidátní listinu v případě voleb do zastupitelstev města a městského obvodu. V případě voleb vyšší úrovně je nutné kandidáty navržené členskou schůzí schválit na okresní konferenci KSČM. Ke schválení je nutná přítomnost 1/3 všech členů a ke schválení je třeba nadpoloviční většina přítomných.

V případě TOP 09 navrhuje kandidáty do zastupitelstev obcí místní výbor, který se mimo toto rozhodování schází minimálně šestkrát ročně a je usnášeníschopný při přítomnosti nadpoloviční většiny členů. V případě, že se jich tolik nedostaví ani do třiceti minut od počátku jednání, stačí k přijetí usnesení přítomnost ¼ ze všech členů, z nichž musí být nadpoloviční většina pro. Definitivní podoba kandidátní listiny podléhá schválení místního sněmu.

Zástupci ostatních stran působících na politické scéně Ústí nad Labem se odmítli k nominaci na kandidátní listiny podrobněji vyjadřovat. Někteří se odvolávali na stanovky strany, jiní odmítli jakýkoliv rozhovor. Jeden člen volební politické strany, který nezískal potřebnou podporu voličů k získání mandátu dokonce neoficiálně přiznal, že uzavřel v rámci strany dohodu o tom, že pokud obdrží počet hlasů potřebný k získání mandátu, dobrovolně odstoupí a tím podpoří kandidáta uvedeného na kandidátní listině pod ním. Toto jsou však jen neoficiální a neověřená tvrzení a tak lze jen těžko určit, zda k takovýmto praktikám v Ústí nad Labem došlo. Tento postup je v rozporu s demokratickými principy, dobrými mravy a je vnímán společností a především voliči jako podvod. V minulosti jsou podobné aféry známé i na celostátní úrovni. Vždy šlo však pouze o tvrzení proti tvrzení. Prokázat takový nekalý postup je velmi obtížné a strana se k němu obvykle nepřiznává. Naopak se většinou od kandidáta s tímto tvrzením distancuje, aby zachovala svoji dobrou pověst.

To, že voliči skutečně mohou pomocí preferenčních hlasů ovlivnit pořadí nominovaných kandidátů, potvrdil výsledek pro Stranu zelených. Strana získala v zastupitelském orgánu jeden mandát. Kandidát, který byl na listině na první pozici, skončil díky preferenčním hlasům pro jiné kandidáty až na pátém místě. I když voliči dali svým chováním jasně najevo, koho si přejí v zastupitelském orgánu, k dnešnímu dni je členem zastupitelstva právě „vykřížkovaný“ kandidát s pořadovým č. 1. Vítězný

kandidát sice mandát přijal, ale ve funkci zastupitele setrval pouze krátce. Následně se další 3 kandidáti, kteří byli další v pořadí jako případní zástupci, vzdali nároku na mandát a tak i přes rozdílnou vůli voličů nakonec v zastupitelském orgánu vystupuje kandidát s nominačním č. 1. Tento fakt bohužel dokazuje skutečnost, že strany svým chováním do jisté míry mohou o svých zástupcích rozhodovat i proti tomu jak rozhodli voliči.

5.2.1.2 Předvolební kampaň politických stran působících v Ústí nad Labem

Dle dotazovaných zástupců vládnoucích politických stran jsou stanovené cíle všech politických stran pro volební období 2010 – 2014 v zásadě podobné. Předvolební programy se shodují především ve snaze o transparentnost zadávaných veřejných zakázek, o zvýšení bezpečnosti ve městě, o rozvoj města jako kulturního, sportovního, a turisticky atraktivního místa a ve snaze zmírnit sociálně patologické jevy ve společnosti na území města Ústí nad Labem. Každá strana však preferuje k dosažení především posledního shodného cíle jinou cestu.

Levicově založené strany slibují podporu sociálně slabých, důchodců, rodin s dětmi a nezaměstnaných. ČSSD formou finančních balíčků, výstavbou sociálního bydlení a rozvojem státní (městské) péče o podporu seniorů a studentů. Strana Severočeši.cz projevila zájem o podporu vzniku pracovních míst pro dlouhodobě nezaměstnané, čímž by pomohla při znovuzачlenění do společnosti a navíc ostře vystupuje proti tzv. tiché podpoře hazardu ve městě, který je dle názoru jejich zástupců jednou z hlavních příčin špatné sociální situace mnoha obyvatel. Jako dostačující kompenzaci vidí ve využití finančních prostředků z provozování loterií pro výstavbu léčebných center pro závislé a výstavbu ubytoven pro sociálně slabé občany. KSČM se překvapivě zaměřuje více než na pokusy o začleňování dlouhodobě problémových obyvatel do normálního života, na ochranu a podporu občanů, kteří jsou touto problémovou skupinou lidí diskriminováni. Jiný nástroj, než zesílený počet strážníků v problémových lokalitách však nikdo z dotazovaných zástupců KSČM nedokázal jednoznačně stanovit. Nutnost řešení napjatých

vztahů mezi občany různých sociálních skupin v Ústí nad Labem vnímají i pravicové strany. I když také počítají s podporou dlouhodobě nezaměstnaných, zaměřují se především na snížení míry zneužívání sociálních dávek a na rozšíření volnočasových aktivit, především pro mládež.

V předvolební kampani jsou slibována řešení i dalších cílů. Některé z nich jsou popsány v níže uvedených zestručnělých předvolebních programech jednotlivých politických stran.

- Severočeši

Severočeši podporují především transparentnost zadávání veřejných zakázek, zkvalitnění a zefektivnění práce úředníků, zajištění nediskriminace při rozvoji jednotlivých městských obvodů a lepší komunikaci vedení města s občany. Tato strana si za svůj cíl stanovila dále podporovat sociálně slabé a sociálně vyloučené jedince na jejich cestě k znovu začlenění do společnosti a zároveň zamezení zneužívání sociálních dávek a sociálního systému vůbec. Řešení vidí v zapojení dlouhodobě nezaměstnaných do úklidu města, v nové výstavbě sociálních bytů a domovů pro seniory včetně modernizace stávajících. Život občanů města Ústí nad Labem by měla zlepšit i výstavba nových parkovacích míst, opravy chodníků, zvýšení bezpečnosti v ulicích města (vyšší počet městských strážníků v ulicích), zlepšení dopravní situace v Ústí nad Labem, MHD pro seniory a žáky základních škol zdarma, modernizace základních a mateřských škol, podporu mimoškolních aktivit mládeže (dětská hřiště, sportoviště), rozvoj kulturních zařízení, zatraktivnit město pro turisty (promoakce města a jeho zajímavostí, výstavba nových naučných stezek, cyklostezek, turistických stezek). Dalším cílem je vytvářet ve městě podmínky pro vstup investorů, aktivní využívání dotačních titulů, spolupráce veřejného a soukromého sektoru a podpora řemesel a služeb.

- ODS

ODS se ve svém předvolebním programu odvolává spíše na minulost. Prezentuje se jako strana zavedená, spolehlivá, čitelná a schopná citlivě reagovat na požadavky doby. Jako další své pozitivum vidí ODS i fakt, že na politické scéně působí již od počátku novodobé Československé a později České republiky po roce 1989. Snaží se stavět

na demokratických zásadách, svobodě, ale zároveň i na odpovědnosti a poukazuje na neúplatné vedení strany a schopnost řešit problém neustálého zadlužování veřejného sektoru a na důkaz schopnosti stát v čele města Ústí nad Labem i na fakt, že v mnoha obcích České republiky stojí v čele starosta právě z jejich strany. Hlavním jejím cílem na komunální úrovni je snížit zadlužování a nestavět se zády k politickým chybným rozhodnutím z minulosti.

- Strana zelených

Strana zelených klade důraz na rozvoj celospolečenského života. Slibuje investice do vzdělání, vědy, výzkumu a ochrany přírodního a kulturního dědictví pro budoucí generace. V Ústí nad Labem se pak konkrétně zaměřuje na průhledné rozhodování magistrátu, čímž chce zvrátit pověst města s korupčním prostředím. Dále ve svém programu uvádí, že v Ústí nad Labem působí již dvacet let z toho posledních dvanáct v opozici. Jejich opoziční postavení jim sice bránilo k uskutečnění zásadních kroků (neměli většinu), ale i tak vidí drobné pozitivní výsledky své činnosti. Navíc si udržují čistý štít, protože se nezúčastnili koalic, které svým rozhodováním Ústí nad Labem do korupční propasti zahnali.

- ČSSD

I Česká strana sociálně demokratická poukazuje na to, že je prověřená generacemi. Mimo tento fakt občanům nabízí navíc mimo jiné prosazení výhod pro rodiny s dětmi, seniory, mládež a studenty. Slibují 5000 Kč podporu pro prvorodičky, 2000 Kč podporu pro prvňáčky, zvýšení kapacity mateřských škol, zamezení dalšímu rušení jeslí a také zamezení zvyšování poplatků v mateřských školách a jeslích. Ve školních družinách preferují prodloužení provozní doby. Odmítají privatizaci domovů pro seniory a chtějí bojovat za vybudování lepší sítě informačních center pro ně. Snaží se podporovat levnější stravování pro tyto občany a zřízení bytů s pečovatelskou službou. Dále prosazují stipendia pro ústecké vysokoškoláky a umožnění studentům absolvovat stáže a praxe v orgánech a institucích města. Pro mládež pak chystají podporu umělců tím, že jim bude vymezen vhodný prostor pro tvorbu, a vybudování další dráhy pro skateboarding a in-line bruslení. ČSSD chce hojně podporovat i sociálně slabé vybudováním nízkoprahových center pro děti a mládež, zamezení rušení poskytování sociálních služeb a vytvoření pracovních

míst pro nezaměstnané. Upozorňují na nutnost zlepšit ekologickou situaci města. Bojují za zamezení dalšího znečištění a případné znečišťovatele chtějí tvrdě sankcionovat. Slibují zvýšení počtu kontejnerů na tříděný odpad a podporu vytvoření kanalizace v přilehlých obcích. Prosazují kroky ke zvýšení bezpečnosti ve městě např. vyšší počet strážníků v ulicích, bezpečné MHD, sankce za páchání přestupků a preventivní programy pro základní školy (finanční gramotnost, sociálně patologické sociální jevy, multikulturní soužití). V oblasti sportu chce strana zpřístupnit školní hřiště dětem a široké veřejnosti, podpořit skiareál Telnice a i další sportovní aktivity ve městě především pro děti a školáky. I v oblasti kultury se chce ČSSD angažovat. Prosazuje zachování tradice nejruznějších kulturních akcí ve městě, podporu Činoherního studia a finanční podporu pro Severočeské divadlo opery a baletu, podporu ZOO a vybudování parkovacích míst před ní, vznik tzv. turistických pasů pro slevy kulturních a volnočasových aktivit, rozšíření služeb informačních center. Dále plánují zpřístupnění wi-fi v největším parku v ÚL, zvýšit počet košů na psí exkrementy, modernizaci dětských hřišť a u již vybudovaných cyklostezek vybudování půjčovny kol a in-line bruslí. V neposlední řadě se strana zavazuje k řešení katastrofické situace týkající se parkovacích míst v centru města i na sídlišťích a dezolátního stavu silnic. Na závěr zástupce strany podotýká, že při tvorbě předvolebního programu neplánovali rušení městských obvodů, naopak hovořilo se o posílení jejich pravomocí a tím ještě větší zpřístupnění kontaktu občanů s veřejnou správou. Strana se zavazuje na území městského obvodu Ústí nad Labem - město mimo jiné k opravě stávajících a budování nových dětských hřišť, řešení otázky bezpečnosti, a k lepší údržbě čistoty a zeleně.

- Zdraví sport a prosperita

Strana Zdraví sport a prosperita se ve svém předvolebním programu zaměřuje na řešení problémových oblastí ve městě. Je pro ni například neakceptovatelné neustálé překračování norem soužití s nepřizpůsobivými občany. Straně vadí nedostatečná odbornost osob, které se podílejí na řízení města i celého kraje. Dále se zaměřuje na zlepšení podmínek pro vytvoření volnočasových aktivit a to především pro děti po opuštění školy do příchodu jejich rodičů ze zaměstnání a na podporu sportu. Jako neúnosnou hodnotí i situaci životního prostředí v celém ústeckém kraji, která byla zapříčiněna v minulých dobách především díky označení této oblasti za surovinovou a energetickou

základnu. Zdravé město je základ ke spokojenosti občanů. Strana se plánuje zabývat i sociální politikou, zaměstnaností a obecnou bezpečností.

- KSČM

KSČM uvádí ve svém předvolebním programu nejprve všeobecné cíle a to např. zabývat se sociální politikou, zdravotnictvím, školstvím, bytovou politikou, kulturou, tělovýchovou, hospodářskou politikou, rozvojem průmyslu, zemědělství, dopravy, malého podnikání, vědy a výzkumu, životním prostředím, bezpečností, čerpáním z evropských fondů a podporou zájmových skupin. Dále pak strana reaguje na konkrétní problematiku v Ústí nad Labem a zavazuje se k jejímu řešení. Jedná se především o problém neustále se zhoršující bezpečnostní situace, která značně komplikuje klidný život především v některých částech města. Díky přistěhování nepřizpůsobivých občanů do některých lokalit dochází k přepadávání, k vloupání, ničení soukromého i obecního majetku apod. Původní obyvatelé postupně rezignují a z problémových lokalit se stěhují s vědomím, že cena jejich dosavadního bydlení je díky lokalitě značně podhodnocena. Jiní si na způsob života v okolí jejich domova postupně zvykají. Strana chce zabránit diskriminaci původního obyvatelstva a řešit neúnosnou situaci těchto nepřizpůsobivých občanů. Jako další velký problém k řešení vidí KSČM v privatizaci velkého množství ústeckých bytů firmou CPI, která má díky deregulaci nájemného volné ruce a neustále navyšuje nájemné v pronajímaných bytech. Nutno podotknout, že v těchto bytech bydlí většinou obyvatelé z nižší finanční třídy a díky přemrštěnému nájmu se jejich tíživá finanční situace ještě více prohlubuje. Další skupinou nájemců jsou lidé pobírající sociální dávky, kterým je toto přemrštěné nájemné hrazeno z příspěvku na bydlení, na který v podstatě nedobrovolně přispívají všichni daňoví poplatníci. Posledním hlavním bodem předvolebního programu této strany je podpora drogové prevence.

- TOP 09

Sama sebe prezentuje jako konzervativní stranu vycházející z evropských tradic křesťansko-židovské kultury dbající na morální hodnoty a tradice. V oblasti financí se zaměřuje především na zastavení zadlužování města, jeho stabilní hospodaření, efektivnější a úspornější výkon správy města a spolupráci při odhalování neoprávněného čerpání sociálních dávek, nelegálního zaměstnávání a nepřiznávání příjmů. V oblasti

podnikání si za cíl strana dává boj s korupcí a průhledné zadávání veřejných zakázek. Tím chce především zabránit předraženým zakázkám a zpřístupnit výběrová řízení ústeckým firmám. Dále TOP 09 pro občany chystá vrácení zeleně do centra města (na Mírové náměstí), obnovu tržnice v centru města s podporou tzv. farmářských trhů, podporu cykloturistiky ve městě, oživení koupališť, zapojení nezaměstnaných do úklidu města, vymezení prostorů pro venčení psů a zvýšení počtu odpadkových košů na psí exkrementy, rozšíření klidové rekreační zóny na břehu řeky Labe. Podporuje rozvoj školství tak, aby se studenti v Ústí nad Labem mohli na své budoucí povolání odborně připravovat. Prohloubení spolupráce s univerzitou, vytváření podmínek pro udržení absolventů v Ústí nad Labem, podpora dostavby kampusu, zamezit šikaně a dalším patologickým jevům ve školách. Sportovní aktivity zmenšují prostor pro rozvoj patologických jevů ve společnosti. Z tohoto důvodu se strana zaměřuje na jeho podporu rozšiřováním dětských hřišť a mládežnického sportu. Dále strana slibuje podporu preventivního očkování dětem do 15 let, domácí lékařské péče pro seniory, ozdravných pobytů chronicky nemocným dětem, podporu zdravého stravování ve školách a partnerství s Krajskou zdravotní a. s. v otázkách zdravotní péče pro Ústečany. TOP 09 nezapomíná ani na rozvoj kulturního života jak v centru, tak na periferiích města (letní kino, ZOO, hrad Střekov, Dům kultury apod). Dalším bodem programu je posílení příležitostí pro nezaměstnané, rozvoj sociálního bydlení na území města, podpora dobrovolných hnutí (například bezplatným poskytnutím prostor k činnosti), zvýšení bezpečnosti v ulicích, lepší odhalování a trestání spáchaných přestupků, sjednocení koncepce prevence kriminality, omezení vjezdu těžké nákladní dopravy do centra města, zlepšení přehlednosti dopravního značení ve městě a uzavření partnerství s Ministerstvem dopravy a Ústeckým krajem při řešení dopravní situace v Ústí nad Labem.

5.3 Komparace volebních výsledků

V této části diplomové práce bude provedena časová a synchronní komparace výsledků komunálních voleb do Zastupitelstva města Ústí nad Labem a do Zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem – město v letech 1994 – 2010. Výsledky jsou znázorněny ve třech níže uvedených tabulkách. První a druhá tabulka znázorňuje časový

vývoj politické struktury členů zastupitelských orgánů, vždy počet získaných hlasů v % a počet získaných mandátů pro stranu. Ve třetí je pak podrobněji znázorněn výsledek komunálních voleb do Zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem – město 2010 v jednotlivých okrscích.

První tabulka se týká Zastupitelstva Magistrátu města Ústí nad Labem. Na této lokální politické scéně působí stabilně pouze tři politické strany. Všechny jsou zároveň i stranami parlamentními a obsazují po celé zkoumané období více než 2/3 všech mandátů, což potvrzuje teorii o velkém zastoupení parlamentních stran v lokálním komunálním procesu ve městech. Jedná se o KSČM, ČSSD a od roku 1994 i ODS. Po roce 1989 se v Ústí nad Labem na komunální politice podíleli zástupci mnoha politických stran, sdružení i koalic vzniklých pro účely kandidatury do zastupitelstva města. Postupem času jsou hlasy a následně mandáty rozloženy mezi čím dál tím méně volebních stran. Zatím co v roce 1994 se na vládě podíleli zástupci devíti různých kandidujících subjektů, od roku 2010 je jich pouze šest. Ve volebním období 2006 – 2010 jich bylo dokonce ještě o jeden méně. Od roku 2006 se na komunální politice nepodílí žádné sdružení ani předvolební koalice. Žádný samostatný nezávislý kandidát se ve sledovaném období do zastupitelského orgánu nikdy neprobojoval.

Od vzniku České republiky nejvíce Ústečanů podporovalo až do roku 2006 Občanskou demokratickou stranu. V těsném závěsu za nimi byla vždy ČSSD a KSČM. Vítězná strana však nikdy nezískala většinu a tak uzavírala nejružnější koaliční smlouvy. Obvykle s menšími sdruženími, se SZSP a ve volebním období 2006 – 2010 dokonce s programově zcela odlišnou ČSSD. Své prvenství ODS ztratila až v roce 2010. Vítězem voleb se poprvé stala ČSSD, která obsadila i post primátora města. Událostmi během volebního období 2010 – 2013 se tato práce zabývá podrobněji dále.

Obdobně voliči rozhodovali i v případě výběru zastupitelů Městského obvodu Ústí nad Labem – město (viz druhá tabulka). Nepatrný rozdíl nastal v roce 2010, kdy zvítězila ještě Občanská demokratická strana. Její vítězství nad druhou Českou stranou sociálně demokratickou bylo tak těsné, že obě strany získaly stejný počet mandátů. Rozdíly ve výběru kandidátů za jednotlivé volební strany nahrávají teorii, že při komunálních volbách se občané rozhodují spíše podle nominovaných osobností než podle volebních

stran (ODS měla na kandidátní listině do zastupitelstva Městského obvodu mnoho známých a v minulosti politicky činných osobností). Tato teorie je obecně platná v případě malých obcí.

Při synchronním srovnání výsledků voleb do zastupitelstva Městského obvodu Ústí nad Labem – město a Města Ústí nad Labem zjistíme, že rozdělení mandátů pro jednotlivé strany na celoměstské úrovni je kopírováno i v zastupitelstvu městského obvodu. Rozdíly jsou pouze nepatrné.

Při sledování tzv. propadlých hlasů (hlasů pro kandidáty bez získaného mandátu) platí, že v případě voleb do zastupitelstva obvodu je procento těchto hlasů zpravidla nižší. Výjimkou je pouze rok 2002.

Pro bližší pochopení komunálního politického procesu z hlediska rozhodování voličů v různých lokalitách městského obvodu je uvedena třetí tabulka s výsledky z roku 2010 za jednotlivé volební okrsky Městského obvodu Ústí nad Labem – město (24).

Výsledky komunálních voleb v ČR (do zastupitelstva města Ústí nad Labem)

	1994			1998			2002			2006			2010		
	abs. počet hlasů	hlasy v %	získaných mandátů	abs. počet hlasů	hlasy v %	získaných mandátů	abs. počet hlasů	hlasy v %	získaných mandátů	abs. počet hlasů	hlasy v %	získaných mandátů	abs. počet hlasů	hlasy v %	získaných mandátů
ODS	93573	28,28	10	250330	33,52	13	269180	34,82	15	350327	39,78	17	156838	19	9
ČSSD	44230	13,37	6	202660	27,14	10	141175	18,26	7	164206	18,65	8	192890	23,37	11
KSČM	62514	18,89	7	134505	18,01	7	156806	20,28	8	124618	14,15	6	100739	12,2	5
TOP 09													95774	11,6	5
SZ															
SZSP*							98552	12,75	5	121428	13,79	6	99839	12,9	5
Důchodci za životní jistoty	27830	8,41	3												
Koalice ODA, KDU-ČSL, KDS, KAN	33126	10,01	4												
Koalice SPR-RSČ, SDČR	21707	6,56	3												
Sdružení LSNS, ND	10591	3,2	1												
Sdružení SZ, NK	11373	3,44	2	25432	3,41	1									
Sdružení SPŽR, NK	14398	4,35	1												
Koalice ODA, KAN, DEU				36111	4,84	2									
koalice KDU-ČSL, ČSNS				23116	3,1	1									
Unie svobody				56090	7,51	3									
Koalice KDU-ČSL, US-DEU							38867	5,03	2						
Koalice SZ, ODA, ČSNS, KAN, CZ, N															
Severočši.cz													49150	5,95	2
kandidáti bez získaného mandátu	11587	3,49		18529	2,47		68487	8,86		119989	13,63		130292	14,98	
Celkem	330929	100	37	746773	100	37	773067	100	37	880568	100	37	825522	100	37

* dříve Sdružení pro zdraví, sport, prosperitu

Výsledky komunálních voleb v ČR (do zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem-město)

	1994			1998			2002			2006			2010		
	abs. počet hlasů	hlasy v %	získaných mandátů	abs. počet hlasů	hlasy v %	získaných mandátů	abs. počet hlasů	hlasy v %	získaných mandátů	abs. počet hlasů	hlasy v %	získaných mandátů	abs. počet hlasů	hlasy v %	získaných mandátů
ODS	94298	31,27	7	65652	34	8	79105	33,95	11	108620	42,01	13	50666	21,76	7
ČSSD	42263	14,01	3	51370	26,61	6	42762	18,35	5	43340	16,76	5	49861	21,41	7
KSČM	58404	19,36	4	33603	17,4	4	44101	18,93	6	29864	11,55	3	24094	10,35	3
TOP 09													32551	13,98	4
SZ										14885	5,76	1	12423	5,34	1
SZSP*							32790	14,07	4	36718	14,2	4	27835	11,95	4
Důchodci za životní jistoty	24788	8,22	2												
Koalice ODA, KDU-ČSL, KDS, KAN	33251	11,02	3												
Koalice SPR-RSČ, SDČR	20952	6,95	2	6232	3,23	1									
Sdružení LSNS, NK	10789	3,58	1												
Sdružení SZ, NK				5147	2,67	1									
Sdružení SPŽR, NK	12900	4,28	1												
Koalice ODA, KAN, DEU				10197	5,28	1									
Unie svobody				16401	8,49	2									
Severočší.cz													12913	5,55	1
Alternativa pro Ústí										14250	5,51	1			
Sdružení nezávislých							12569	5,39	1						
kandidáti bez získaného mandátu	3957	1,31		4468	2,32		21686	9,31		10888	4,21		22492	9,66	
Celkem	301602	100	23	193070	100	23	233013	100	27	258565	100	27	232835	100	27

* dříve Sdružení pro zdraví, sport, prosperitu

Komunální volby do zastupitelstva městského obvodu 2010 - jednotlivé okrsky
(počet hlasů)

strana/voelbní okrsek	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Alternativa por občany	203	8	119	16	246	139	229	62	83	92
Věci veřené	130	93	121	30	102	123	249	48	76	96
Severočeši.cz	151	61	98	218	354	300	416	237	329	189
Evropská str. důstojného stáří	49	65	225	43	250	164	207	92	37	24
ODS	311	736	698	645	1708	2649	2114	1159	1134	914
Suverenita - blok J.Bobošíkové	94	62	129	161	230	478	269	70	88	76
Strana zelených	174	173	316	134	421	442	268	203	350	307
ČSSD	845	644	1126	921	1747	2773	2144	1048	1202	711
Strana zdravý sportu prosperity	220	269	403	343	1004	1213	629	563	793	322
KSČM	548	220	607	703	765	1307	433	196	674	413
TOP 09	109	340	644	644	1385	1250	1222	831	1246	933
Strana pro ekologii a zdraví	64	8	52	34	71	49	189	37	131	76
Volební účast v %	18,97	9,48	35,09	33,33	49,11	44,6	47,04	47,12	33,33	26,53

strana/voelbní okrsek	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Alternativa por občany	23	217	115	7	81	67	178	51	45	166
Věci veřené	96	208	109	9	19	110	94	169	150	98
Severočeši.cz	174	208	238	977	558	184	307	451	423	290
Evropská str. důstojného stáří	89	169	34	34	64	11	83	177	200	170
ODS	784	1312	516	168	42	387	1197	1508	1308	973
Suverenita - blok J.Bobošíkové	85	329	331	137	33	174	167	189	115	112
Strana zelených	371	168	471	1	38	165	309	209	289	592
ČSSD	919	950	783	383	215	903	1561	1794	1608	1286
Strana zdravý sportu prosperity	498	1151	342	34	33	403	577	785	618	642
KSČM	516	1226	487	111	60	480	788	1004	696	386
TOP 09	499	977	207	89	0	213	922	640	993	696
Strana pro ekologii a zdraví	38	43	18	3	31	8	34	81	76	48
Volební účast v %	38,52	36,18	38,1	13,6	11,22	32,84	35,32	38,43	46,79	36,1

strana/voelbní okrsek	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Alternativa por občany	16	118	94	77	32	123	16	204	135	90
Věci veřené	68	52	61	161	129	234	121	184	243	132
Severočeši.cz	144	454	176	183	444	493	148	333	688	173
Evropská str. důstojného stáří	96	46	77	27	93	172	33	126	125	116
ODS	561	1551	914	2424	1933	2962	704	2373	2949	982
Suverenita - blok J.Bobošíkové	148	73	200	121	166	214	111	83	192	149
Strana zelených	190	666	555	689	597	581	170	462	688	116
ČSSD	525	834	147	1007	991	1486	800	1792	2683	972
Strana zdravý sportu prosperity	588	788	1121	988	1185	1481	456	1063	1227	455
KSČM	140	788	410	495	721	740	437	846	1499	530
TOP 09	391	1140	1524	2031	1329	1796	544	1154	1476	295
Strana pro ekologii a zdraví	97	105	60	127	79	74	5	33	116	31
Volební účast v %	25,14	33,56	31,78	42,5	48,59	50,49	30,73	44,68	44,16	35,34

strana/voelbní okrsek	31	32	33	34	35	36	37	38	39	celkem
Alternativa por občany	44	65	147	237	109	341	310	169	14	4488
Věci veřené	94	83	107	101	53	123	125	53	38	4292
Severočeši.cz	237	240	246	615	487	837	329	316	207	12913
Evropská str. důstojného stáří	41	350	118	121	193	161	144	97	142	4465
ODS	815	1122	1616	2058	1230	1630	2631	1067	881	50666
Suverenita - blok J.Bobošíkové	125	114	316	440	230	315	427	105	238	7096
Strana zelených	119	195	251	473	370	411	214	188	87	12423
ČSSD	1740	1970	2771	2169	1758	2219	1310	667	457	49861
Strana zdravý sportu prosperity	373	1261	674	1425	691	1102	1269	346	500	27835
KSČM	607	362	948	643	414	1032	875	449	538	24094
TOP 09	411	523	940	1140	916	767	1419	496	419	32551
Strana pro ekologii a zdraví	9	20	14	72	41	83	52	37	5	2151
Volební účast v %	31,55	37,12	41,37	37,06	34,47	33,55	49,38	47,96	41,58	35,82

5.3.1 Volební účast

Volební účast na komunálních volbách je základním pasivním způsobem, kterým lze ovlivnit dění v dané obci. Celosvětovým trendem je však volební účast stále se snižující. V odborné literatuře je tento jev vysvětlován dvěma zcela odlišnými způsoby. První z nich hodnotí malou volební účast jako problém kvality demokracie. Druhý přístup vnímá naopak snižující se volební účast jako normální vývoj při spokojenosti občanů. Ke znepokojení by mělo dojít až při zvýšení volební účasti (18, s. 77). Tento jev totiž poukazuje na nespokojenost občanů. Proměnlivost intenzity účasti občanů ve volbách je však způsobena i mnoha faktory (geopolitické, kulturní, socioekonomické, právní apod.) (3, s. 165).

Po pádu komunistického režimu se volební účast v komunálních volbách postupně snižovala i v Ústí nad Labem. Od roku 1998 se stabilně pohybuje okolo 30 % (25).

Rok	1990	1994	1998	2002	2006	2010
Volební účast v %	59,70	44,19	29,07	30,27	33,80	33,29

5.3.2 Přepočítání hlasů na mandáty městský obvod ÚL – město 2010

Následující tabulka znázorňuje způsob přepočtu hlasů na počet mandátů pro stranu při volbách do zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem – město v roce 2010

	.../1	.../2	.../3	.../4	.../5	.../6	.../7	.../8	.../9	.../10
ODS	50 666	25 333	16 889	12 667	10 133	8 444	7 238	6 333	5 630	5 067
ČSSD	49 861	24 931	16 620	12 465	9 972	8 310	7 123	6 233	5 540	4 986
KSČM	24 094	12 047	8 031	6 024	4 819	4 016	3 442	3 012	2 677	2 409
TOP 09	32 551	16 276	10 850	8 138	6 510	5 425	4 650	4 069	3 617	3 255
SZSP	27 835	13 918	9 278	6 959	5 567	4 639	3 976	3 479	3 093	2 784
Severočeši.cz	12 913	6 457	4 304	3 228	2 583	2 152	1 845	1 614	1 435	1 291
Strana zelených	12 423	6 212	4 141	3 106	2 485	2 071	1 775	1 553	1 380	1 242

5.4 Sociální skupiny

Politické chování voličů ovlivňuje asi v největší míře postavení v tzv. sociální hierarchii. Ta je ovlivněna především zaměstnáním a finančním ohodnocením jedince (ovlivněno dříve uvedenými socioekonomickými vlivy). Voliči tíhnou k politickým stranám, které jsou přirozené jejich sociálnímu postavení (ti bohatší k pravici a ti chudší k levici). Předpokládejme, že dělnická třída s obecně nižšími příjmy, bude tíhnout k levicovým stranám, protože je v jejich zájmu polepšit si při ekonomické redistribuci. Naopak lidé se středním postavením a tím i s průměrnými a lehce nadprůměrnými příjmy obvykle nesouhlasí s touto redistribucí na „podporu“ nižších tříd. Mnohem raději by finanční prostředky, které takto nepřímou připadnou nižším třídám, zachovali ve vlastních rozpočtech. Mnoho občanů ale volí z hlediska vlastních zájmů nepřirozeně. To, že střední třída v některých případech preferuje levici, může být způsobeno nárůstem počtu zaměstnanců středního sociálního postavení ve státním sektoru. Jejich zájmem je podporovat stát. Opakem jsou občané s obvykle nižším vzděláním, a nižším sociálním postavením, kteří tíhnou k pravici a někdy až k extremismu. Tito občané jsou si vědomi existence určitých sociálních skupin, které tzv. parazitují na levicově založeném politickém systému, a i když pravicově založený systém nebude příliš výhodný ani pro ně samé, nesouhlasí s touto stále se rozvíjející negativní situací (23).

V současné době se nezaměstnanost na celorepublikové úrovni pohybuje mezi 8 – 9% a v posledních třech letech má tendenci spíše klesat. Ústecký kraj zaznamenal bohužel opačné tendence. Nezaměstnanost se zde nyní pohybuje mezi 13 – 14% s tím, že situace je nejhorší v městě Most, kde dosahuje téměř 16% a hned v závěsu za tímto „vítězem“ stojí město Ústí nad Labem s téměř 14% nezaměstnaností. Toto je způsobeno především historicky průmyslově založenou oblastí, ve které sláva těžkého průmyslu a těžby zůstala zapomenuta v „dávné“ minulosti. Za posledních 10 let zaznamenalo Ústí nad Labem rozvoje terciárního sektoru – služeb. Avšak prosadit se i v tomto odvětví je na Ústecku velmi složité především díky nízké kupní síle (vysoká nezaměstnanost a s tím související poměrně velké procento obyvatel, kteří žijí na hranici chudoby).

V Ústí nad Labem žije 55 275 obyvatel v ekonomicky aktivním věku. Z nichž je nezaměstnaných 13,7%, 67,4% jsou zaměstnanci, 3,1% má status zaměstnavatelů, 9,2%

osob je samostatně výdělečně činných, 4,8% tvoří pracující důchodci a 1,8% připadá na ženy na mateřské.

V Ústí nad Labem připadá na jedno volné místo cca 20 nezaměstnaných. Vzhledem k tomu, že dochází k migraci za prací, je reálných uchazečů o každé místo vyšší. Do krajského města Ústí nad Labem je poměrně vysoká dojíždka za prací. Mnoho obyvatel Ústí nad Labem naopak z města za prací dojíždí do jiných více či méně vzdálených lokalit. Jedná se cca o 13% ekonomicky aktivních. 2/3 z nabízených míst, vyžaduje ze svého charakteru vyšší vzdělání, které bohužel většina dlouhodobě nezaměstnaných nemá (25).

V Ústeckém kraji činí průměrná mzda 22 196 Kč, což je v porovnání s ostatními kraji ČR ve středu. Na Ústí nad Labem však připadá částka nižší (20). Nejvyšší % obyvatel v Ústí nad Labem spadá do střední a nižší sociální skupiny, čemuž odpovídá i chování voličů v komunálních volbách v roce 2010.

5.5 Charakteristika volebního chování

K přesné analýze volebního chování elektorátu by bylo třeba k uvedeným údajům získat ještě údaje od samotných voličů. Z dostupných zdrojů (volební výsledky a známé faktory, které obvykle chování voličů ovlivňují) můžeme stanovit hypotézu jako podklad pro další analýzu.

Doposud známé údaje potvrzují, že výsledek voleb na komunální úrovni je vázán více na jednotlivé osobnosti než na politickou stranu, jak je tomu u voleb do vyšších politických orgánů. Nepatrné rozdíly v chování voličů lze pozorovat i v případě Statutárních měst, kdy se chování voličů do zastupitelstva městské části více blíží volbám na malé obci a chování voličů do zastupitelstva Magistrátu se podobá chování např. při volbách do Parlamentu poslanecké sněmovny ČR (toto potvrzuje i o něco vyšší procento preferenčních hlasů pro jednotlivé kandidáty napříč volebními stranami u voleb do zastupitelstva městského obvodu). Z pohledu volební účasti a zájmu podílet se na politickém dění je paradoxně o komunální volby nižší zájem než o volby do PPSČR.

V roce 2010 přišlo k parlamentním volbám v Ústí nad Labem téměř 56% voličů, ke komunálním pak necelých 36%. K senátním volbám se dostavilo pouze 33% voličů v prvním kole a jen něco málo přes 20% v kole druhém. Volební účast na senátních volbách je do značné míry ovlivněna právě spojením těchto voleb s jinými volbami (v roce 2010 v Ústí nad Labem s komunálními). Takže svůj hlas dalo kandidátům i mnoho voličů, kteří by k samostatným volbám vůbec nepřišli, což potvrzuje i volební účast v kole druhém. Nižší účast ve druhém kole je také dána skutečností, že favorit mnoha voličů do druhého kola nepostoupil a jiného si z nabízených kandidátů jednoduše nevybrali.

Vrátíme se ale zpět k důvodům volebního chování elektorátu v Ústí nad Labem na úrovni municipalit. Historické hledisko do značné míry ovlivňuje složení obyvatelstva na sledovaném území. Toto obyvatelstvo je pak ovlivněno demograficko-socioekonomickými hledisky. Z výzkumu těchto dat vyplývá, že voliči v Ústí nad Labem by se měli přiklánět více k levicovým stranám (vysoké % nezaměstnaných, nízké % vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, odcházení mladých obyvatel, mnoho obyvatel patřících do střední či nižší sociální skupiny, vysoké % zaměstnanců ve státní správě...). Tato teorie potvrzuje např. vítězství ČSSD v Ústí nad Labem ve volbách do PPSČR v roce 2010. Avšak na komunální úrovni tomu bylo v Ústí nad Labem až do roku 2010 právě naopak. Hlasy pro pravici a levici byly sice poměrně vyrovnané, avšak vítězem byla vždy pravicově založená Občanská demokratická strana. Toto chování vysvětlují dvě teorie. První z nich odpovídá skutečnosti, že ve volbách na komunální úrovni se voliči řídí více než politickou příslušností kandidátů právě osobností každého z nich. V Ústí nad Labem působí mnoho výrazných osobností právě v ODS. Někteří zastupitelé dokonce změnili v minulých letech politickou stranu, za kterou kandidovali, aniž by se to výrazně dotklo jejich podpory voličů. Na vyšší politické úrovni není většinou toto „přeběhlictví“ kandidátům tolerováno. Druhá teorie potvrzuje domněnku, že se mnoho levicově smýšlejících obyvatel rozhodne volit pravici a tím se snaží bojovat proti dlouholetému problému spočívajícímu v nárůstu počtu nepřizpůsobivých a problémových obyvatel, jejichž chování překračuje jakékoliv tolerovatelné mantinely. Slábnoucí moc pravicových stran a především ODS pociťuje Ústí nad Labem nejvíce právě po roce 2010. V tomto roce poprvé na celoměstské úrovni zvítězila ČSSD. Tento trend pokračoval i při volbách do zastupitelstva kraje, kdy zaznamenala ODS drtivou porážku. Svou výsadní roli na politické scéně ale prozatím příliš neustála ani ČSSD, která sice zvítězila v komunálních

volbách v Ústí nad Labem (ne ve všech obvodech), ale v krajských volbách byla poražena KSČM. Důvod oslabení ODS spatřuji především v jejich neschopnost dostát předvolebním slibům. Většině občanů tzv. došla trpělivost a nechtějí podporovat stranu, která se v minulosti podílela na mnoha pochybných veřejných zakázkách a korupčních kauzách. Domnívám se, že odklon od pravice je v Ústí nad Labem způsoben právě událostmi v předchozích volebních obdobích a také nesnižující se nezaměstnaností a odchodem mnoha mladých a vzdělaných obyvatel pryč z města. Levicové strany jsou také podporovány skupinou sociálně slabých a nepřízřusobivých obyvatel. Ta se v minulosti politického procesu účastnila jen zřídka a v posledních letech jejich volební účast v % dle zapisovatelek a volební účasti v jednotlivých volebních okrscích nepatrně vzrůstá. Domnívám se, že ani současná vláda nejsilnější strany ČSSD voliče příliš nepřesvědčuje k její další podpoře. Levicové strany si sice do svých politických programů zakomponovaly body týkající se řešení již zmiňované špatné situace některých nepřízřusobivých občanů, avšak výsledek není prozatím příliš patrný.

Podíváme-li se na výsledky voleb v jednotlivých okrscích, můžeme konstatovat, že nízká volební účast byla zaznamenána právě v lokalitách, které jsou hodnoceny jako problémové (Předlice). Volební chování dle členů okrskových komisí ze všech výše jmenovaných hledisek nejsilněji ovlivňuje věk. Odhaduji, že tam, kde se voleb účastnilo vysoké procento občanů nad 60 let, zvítězila levice (ČSSD+KSČM). Z časového hlediska lze pozorovat, že většina voličů v jednotlivých okrscích je ve svých politických názorech konzervativní. Ve většině okrscích zůstává vítězná strana zpravidla až na několik výjimek stejná.

5.6 Způsob hlasování (preferenční hlasy x hlasy pro stranu)

Česká legislativa zajišťuje tajnost hlasování a tak je velmi složité zjistit informace o tom, jakým způsobem voliči přidělovali hlasy. Pro získání alespoň částečných informací bylo využito rozhovorů se zapisovatelkami a zapisovateli, kteří byli při sčítání výsledků komunálních voleb v roce 2010 přítomni. Většina z nich uvedla, že ve výsledcích pozorovali rozdíly v chování voličů týkající se preferenčních hlasů při hlasování

do zastupitelstva Magistrátu a do zastupitelstva městského obvodu. Dle nich voliči rozdali více preferenčních hlasů právě do zastupitelského orgánu nižší úrovně. V mnoha publikacích byla zkoumána závislost chování voličů na velikosti obce. Z průzkumu vyplývá, že na malých obcích voliči preferují více osobnosti než celé strany. Informace získané od zapisovatelů potvrzují domněnku, že občané při volbách do nižších orgánů se chovají obdobně, jako voliči v malých obcích.

Pro ověření rozdílného počtu preferenčních hlasů do jednotlivých typů zastupitelských orgánů lze využít tzv. variační koeficient hlasů pro kandidáty. Ten zjistíme za pomoci průměrného počtu hlasů pro jednoho kandidáta dané strany, který vydělíme směrodatnou odchylkou. Výsledek se bude vždy pohybovat v rozmezí 0 – 1. Nižší číslo udává, že rozdíly v počtu hlasů pro jednotlivé kandidáty nebyly příliš velké, z čehož lze usuzovat, že více voličů volilo celé strany nebo celé strany a minimum preferenčních hlasů. V Případě vysokého variačního koeficientu naopak voliči rozdali mnoho preferenčních hlasů (26, s. 322 – 324).

Při pohledu na variační koeficienty hlasů pro kandidáty uvedené v tabulce pod textem však zjistíme, že nelze potvrdit výrazný rozdíl mezi chováním občanů při rozdávání preferenčních hlasů pro zastupitele města Ústí nad Labem a zastupitele Městského obvodu Ústí nad Labem – město. Rozdíly v koeficientech jsou zanedbatelné.

Variační koeficienty hlasů v komunálních volbách v Ústí nad Labem 2010

Kandidující strany	centrální městský obvod	celé město
Alternativa pro občany	0,3	0,2
Věci veřejné	0,1	0,1
Severočeši.cz	0,1	0,1
Evropská str.důstojného stáří	0,3	0,3
Občanská demokratická strana	0,1	0,0
Suverenita-blok J.Bobošíkové	0,1	0,1
Strana zelených	0,1	0,1
Česká str.sociálně demokrat.	0,1	0,1
Str.Zdraví Sportu Prosperity	0,1	0,1
Komunistická str.Čech a Moravy	0,0	0,0
TOP 09	0,1	0,1
Strana pro ekologii a zdraví	0,3	0,3
Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid	-	0,1
Strana Práv Občanů ZEMANOVCÍ	-	0,2
Česká pirátská strana	-	0,1

Z výše uvedených variačních koeficientů lze usoudit, že parlamentní strany a strany, které zároveň získaly dostatečnou podporu pro získání alespoň jednoho mandátu, voliči podporovali více jako celek. Preferenční hlasy rozdávali především u méně známých stran. Zajímavý je pohled na koeficient u Strany zelených. Z výsledku u městského obvodu vyplývá, že preferenčních hlasů pro tuto stranu nebylo mnoho, přesto však víme, že u této strany došlo k výrazné změně pořadí kandidátů právě díky preferenčním hlasům.

5.7 Komunální politika v Ústí nad Labem 2010-2014 (koalice – konflikt)

Jak již bylo řečeno, na celoměstské úrovni v komunálních volbách zvítězila ČSSD. Tento výsledek však neplatí na území celého města. Volby v městském obvodu Ústí nad Labem Neštémice, Severní Terasa a Střekov zvítězila také ČSSD, v městském obvodu Město však zvítězila ODS.

Po volbách probíhaly ostré diskuse o tom, kdo s kým podepíše koaliční smlouvu, která bude závazná jak pro zastupitele města tak i zastupitele městských obvodů. Z vyjednávání vzešla nakonec trojkoalice. Koaliční spolupráci si po volbách přislíbila ČSSD, SZSP a ODS s tím, že ČSSD trvala na obsazení postu primátora a na obvodech, kde není starosta z této strany, získal straník ČSSD post místostarosty. Postupem času se mezi koaličními partnery prohlubovala komunikační bariéra, která vyvrcholila na začátku roku 2012. Koaliční partneři nebyli schopni schválit ani takový základ, jako je rozpočet města. Nakonec se ČSSD proti vůli svých koaličních partnerů rozhodla návrh rozpočtu předložit přímo na zasedání zastupitelstva bez předchozího projednání v Radě města. Není divu, že se takový postup ostatním stranám figurujícím v Zastupitelstvu města nelíbil. ODS a SZSP začala v ústraní domlouvát spolu s TOP 09 a Severočechy.cz novou pravicovou koalici. Ta měla spatřit světlo světa na březnovém (2012) zasedání zastupitelstva s tím, že by došlo k sesazení prozatím nejsilnější strany ČSSD a k odvolání primátora. Pozici primátora měla údajně přislíbenou zastupitelka TOP 09. K politickému převratu nakonec nedošlo. K rozpadu původní koalice sice došlo, ale ne díky plánované nové koalici. Důvodem bylo odvolání dvou náměstků primátora vystupujících za ODS a to hlasy ČSSD, KSČM, a zcela nečekaně i strany TOP 09. Chvíli se spekulovalo o vzniku nové koalice

v tomto složení, ani to se však nepotvrdilo. V současné době není v Ústí nad Labem uzavřena žádná platná koaliční smlouva. Nejsilnější stranou zůstává ČSSD, která shání podporu pro schválení jednotlivých návrhů, jak sama uvádí, operativně.

Na první pohled by se mohlo zdát, že v Městském obvodě Ústí nad Labem – město panuje mezi zastupiteli klidná a přátelská atmosféra. Zde byla uzavřena smlouva o spolupráci jednotlivých zastupitelů napříč politickým spektrem. Tímto netradičním krokem dávají zastupitelé najevo, že jsou zde pro občany a chtějí se distancovat od politických šarvátek. Na pohled druhý i zde došlo k odvolání jednoho z místostarostů, tentokrát za ČSSD. Zde pro jeho odvolání hlasovala ODS společně s TOP 09 a SZSP. Oficiálním důvodem je neschopnost tohoto zastupitele vyjednat u svých spolustraníků ve vedení Magistrátu lepší podmínky při přerozdělování dotací městským obvodům. Dotace byly pro rok 2013 z nikým nevysvětlených důvodů centrálnímu městskému obvodu pokráčeny a to oproti ostatním obvodům výrazným způsobem. Zlí jazykové tvrdí, že ke snížení dotací došlo právě díky napjatým vztahům mezi vládou ČSSD na Magistrátu a ODS na Městském obvodě – město. Oficiální důvod odvolání druhého místostarosty (první je za ODS) byl již uveden. Někteří členové ČSSD tuto situaci vidí jako odvetu za nedávné odvolání místostarostky za ODS na jiném městském obvodě.

Zastupitelé, kteří převzali v roce 2010 vládu nad městem, se nenacházejí ve snadné situaci. Na ČR právě dolehla finanční krize, městská pokladna je téměř prázdná, předchozí zastupitelé navíc město zavázali díky investičním úvěrům k mnoha letům splácení a dodržování nejrůznějších podmínek stanovených bankou. Navíc ani pověst města nemá zrovna čistý štít. Na veřejnosti je propíráno mnoho nepřehledných a předražených zakázek spojených s údajným korupčním jednáním. V předchozím volebním období proběhlo několik masivních investičních akcí a bylo objednáno mnoho projektových prací, i když velké množství z nich nebylo a s největší pravděpodobností ani nikdy nebude realizováno. Největší pochybnou investicí byl dnes již mediálně známý ústecký park Městské sady, který vyšel město na bezmála 83 mil. Kč. Více než 70 mil. bylo hrazeno z Evropských fondů. Původně plánovaná částka na rekonstrukci parku byla téměř o polovinu nižší. Po otevření parku a zveřejnění cen jednotlivých prvků v něm se rozpoutaly bouřlivé diskuse o nekalých praktikách při výběrovém řízení. K cenám za jednotlivé práce se vyjadřovalo mnoho firem, které nezávisle na sobě potvrdily, že zakázka je předražená.

Externí audit objednaný městem nakonec neshledal na této investici žádné pochybení. Ústí nad Labem v této věci tedy nepochybil. To že jedna cestovní kancelář pořádá pro turisty prohlídky tohoto parku a jako zajímavost uvádí, kolik korun jednotlivé prvky stály, hovoří za vše. Na Ústí nad Labem je vržen i stín z korupční aféry při přerozdělování peněz z evropských fondů. Úředníci včetně ředitele (politická příslušnost ODS) úřadu regionální rady region soudržnosti Severozápad měli požadovat úplatky za poskytnutí dotací. Několik lidí z tohoto úřadu bylo již pravomocně odsouzeno. Dalším palčivým a asi nejaktuálnějším tématem je situace okolo tzv. sociálního bydlení pro sociálně slabé a nepřizpůsobivé. V mnoha lokalitách došlo k zdevastování bytových prostor takovým způsobem, že jejich obyvatelé museli být z objektů vystěhováni z důvodu jejich bezpečnosti. Ústí nad Labem v současné době není připraveno na řešení bytové otázky pro tak velké množství vystěhovaných občanů. Touto situací se zabývá i mnoho neziskových organizací, které většinou tuto problematiku pouze mediálně nafukují, ale konečné řešení zřídka najdou. Tento stav rozhodně nepřispívá ke klidné atmosféře mezi politiky města a městských částí. Městské obvody jsou osočovány za to, že mají málo městských bytů, které by mohly k vyřešení této otázky použít. Nesmíme však zapomínat na skutečnost, že tlak na privatizování obecních bytů byl vyvinut právě ze strany Magistrátu města Ústí nad Labem poté, co bylo město v letech 2002 - 2003 kvůli stavbě Mariánského mostu masivně zadluženo a tak byly městské obvody nuceny privatizovat svůj majetek a téměř celý výnos z prodejů navíc předat Magistrátu k umoření vzniklého dluhu.

Polovinu volebního období mají ústečtí zastupitelé za sebou. Bohužel se jim, dle mého názoru, prozatím nepodařilo situaci ve městě stabilizovat. Mezi městem a městskými obvody dochází k neustálým bojům o finanční prostředky, přidělování dotací městským obvodům nemá žádná ustálená pravidla, která jsou navíc v průběhu hry měněna a tak je pro městské obvody těžké naplánovat jak investiční tak i neinvestiční akce, což již nyní napjaté situaci ve vedení města rozhodně nepřispívá.

Při pohledu do volebních programů můžeme s dvouletým odstupem posoudit, jak politici doposud dostáli svých předvolebních slibů. Díváme-li se na složení zastupitelstva města Ústí nad Labem a městského obvodu Ústí nad Labem – město, je zřejmé, že strany, které získaly pouze malé procento mandátů a nestaly se účastníky koalice „fungující“ zhruba jeden a půl roku, neměly příliš šancí k prosazení svých předvolebních cílů. Jedná

se o Stranu Severočeši.cz a v případě městského obvodu Ústí nad Labem – město i o Stranu zelených. Výjimkou jsou body politických programů malých stran, které se shodují s preferovanými aktivitami jiné strany s větším zastoupením. V takovém případě může hlas i malé strany přispět k prosazení návrhu. Největší prostor k realizaci svých předvolebních plánů mají nejsilněji zastoupené strany a to ČSSD, ODS a díky koaliční smlouvě i SZSP. Ač se ODS před volbami sama označila za stranu čitelnou a nezkorumpovatelnou, v Ústí nad Labem tento pocit alespoň u většiny občanů rozhodně nepřetrvává. Z počátku volebního období se sice zdálo, že se ODS opravdu k problémům v Ústí nad Labem postaví čelem, avšak především díky dalším vyšetřovaným korupčním kauzám její kredit dále klesá. Na úrovni městského obvodu Ústí nad Labem – město si ODS stojí o něco lépe. Tato strana s nejvíce mandáty v zastupitelstvu městského obvodu – město se snaží distancovat od politických sporů na vyšší úrovni a rozhodovat o věcech v kompetenci zastupitelstva co možná nejlépe pro občany. Důkazem je i uzavření smlouvy o spolupráci jednotlivých zastupitelů napříč politickým spektrem. Bohužel, díky nepříznivé finanční situaci a nevyjasněným politickým vztahům, především mezi špičkami ODS a ČSSD se ani na této úrovni nejedná o situaci zcela ideální. ČSSD se velkou část předvolebního programu podařilo splnit. Prvorodičky dostávají jednorázově 5000 Kč (vedlejší efektem je snížení věku prvorodiček ze sociálně slabých skupin), prvňáčci dostávají tzv. pastelkovně 2000 Kč. Počet strážníků v ulicích skutečně vzrostl, dokonce byla zřízena nová pobočka Městské policie v čtvrti Krásné Březno. Zlepšení bezpečnostní situace ve městě však měla ve svém předvolebním programu většina volebních stran a tak prosazení takového návrhu bylo v problémové lokalitě téměř jednohlasné. I počet popelnic na tříděný odpad v Ústí nad Labem nepatrně vzrostl. Po městě je rozmístěno téměř 1000 kontejnerů na papír, plasty a sklo. Kanalizace byla vybudována nebo byla alespoň zpracována projektová dokumentace v městské části Božtěšice a Skorotice, III. etapa v Brné, II. etapa ve Svádově, části Hostovic a II. etapa ve Vaňově. Dále se investovalo do podpory sportu, plaveckého areálu Klíše, do dalších prvků již zmiňovaných Městských sadů, rekonstrukcí silnic, chodníků do nových přechodů pro chodce, do protipovodňových opatření atd. Z programu ČSSD není splněna plánovaná podpora městských obvodů a zvýšení jejich kompetencí. Kompetence a povinnosti sice přibývají, ale nenesou sebou dostatečně množství finančních prostředků jak z rozpočtu státu, tak i magistrátu. V zajištění některých akcí mají městské obvody finančně svázané ruce a jsou nuceny

rozhodovat např. o naléhavosti jednotlivých investic. Toto se projevuje např. u budování a údržby stávajících dětských hřišť. Vládnoucí ČSSD sice preferovala výstavbu nových dětských hřišť, jejich správa je však statutem svěřena městským obvodům. Těm ale bohužel po zajištění údržby stávajících hřišť nezbývají prostředky na budování hřišť nových. Dalším nesplněným bodem předvolebního programu je zapojení dlouhodobě nezaměstnaných do úklidu města. Úklid města je také ve správě městských obvodů. Při zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných funguje mezi Úřadem městského obvodu Ústí nad Labem – město a Úřadem práce dlouhodobá spolupráce. Náklady na mzdy těchto lidí jsou dokonce částečně pokryty dotací z Evropské unie. Při zapojování občanů do aktivní politiky zaměstnanosti je třeba dodržovat velmi přísné podmínky. Je přesně stanoven maximální počet tzv. veřejně prospěšných pracovníků a podmínky pro jejich přijetí. Město by přitom využilo práce i většího počtu těchto zaměstnanců. Město využívalo v loňském roce i tzv. veřejnou službu, která však byla v letošním roce zrušena. Jako hlavní problém současné vládnoucí strany se ukazuje neschopnost jednat s ostatními partnery ať už koaličními či opozičními.

Zástupci téměř všech politických stran diskutují o problému neudržitelné situace nepřizpůsobivých a zároveň většinou sociálně slabých občanů a problematiku s tím spojenou. Absence sociálního bydlení, kriminalita páchaná touto skupinou a jejich nepostižitelnost (pokuty uložené za přestupky jsou téměř nevyhmatelné), špatné rodinné návyky, záškoláctví, odpor k zaměstnání. Ač dochází k realizaci mnoha projektů, které podporují nejen volnočasové aktivity pro tuto skupinu, výsledek se doposud nedostavil. Ba naopak. Díky nárůstu počtu občanů spadajících do této skupiny se situace zhoršuje a stává se pro své okolí neúnosnou a neřešitelnou.

Zastupitele města Ústí nad Labem čeká ještě téměř dvouletá cesta ve vedení města. Občané doufají, že s jejich důvěrou projevenou jim ve volbách v roce 2010 dobře naloží.

6 Závěr

Případová studie komunálního politického procesu v Ústí nad Labem měla za úkol charakterizovat politický život města Ústí nad Labem, především pak Městského obvodu Ústí nad Labem – město po roce 1989. Diplomová práce se zaměřila na zkoumání volebních výsledků, chování aktérů politických stran jako hlavních aktérů lokálního politického procesu a částečně i na chování voličů a faktory, které mohou volební chování ovlivňovat. Na základě stanovených cílů lze z provedeného výzkumu vyvodit několik závěrů.

Z historického hlediska vývoj Ústí nad Labem nejvíce ovlivnilo vystěhování Židů v období druhé světové války, odsun německého obyvatelstva po druhé světové válce a následné znovuosídlení města. Nové obyvatelstvo nedokázalo nahradit původní demografickou strukturu místních obyvatel, čímž byl negativně narušen společenský, kulturní i ekonomický vývoj oblasti.

Za zásadní demograficko-socioekonomická hlediska můžeme označit především vysokou nezaměstnanost, poměrně malé procento vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, zvyšující se průměrný věk obyvatel díky odchodu mladé generace do jiných lokalit a vysoký počet obyvatel spadající do tzv. nižší sociální třídy. Složení obyvatelstva zadává předpoklad pro chování elektorátu v Ústí nad Labem ve prospěch levicových stran. Tak tomu je při volbách do Poslanecké sněmovny parlamentu ČR. V případě komunálních voleb v letech 1990 – 2010 toto nebylo potvrzeno. Ač je poměr mezi voliči pravice a levice v Ústí nad Labem poměrně vyrovnaný, v uvedených letech vždy s nepatrným náskokem vítězila pravice. Za důvody pro odlišné chování voličů na komunální úrovni stojí dva faktory. Prvním z nich je skutečnost, že na nižších politických úrovních ztrácí politická orientace kandidátů vliv. Voliči preferují spíše osobnosti jednotlivých kandidátů napříč politickým spektrem. Druhým důvodem pro preferenci pravicových stran v Ústí nad Labem je neudržitelná situace spojená s nepřizpůsobivými občany, která se levicově založeným stranám dlouhodobě nedaří uspokojivě řešit. Tito občané značně znepríjemňují ostatním obyvatelům města život a likvidace jimi způsobených škod má nemalý dopad na městskou pokladnu. V posledních volbách však pravice významně ztrácí na popularitě. Důvodem číslo jedna je především mnoho pochybností okolo veřejných zakázek

a korupčních kauz, do kterých jsou nepřímo zapojeni především představitelé ODS. Trend odklonu od této dříve vždy vládnoucí strany dokládá i výsledek Krajských voleb v roce 2012. K potvrzení těchto hypotéz by však bylo potřeba hlubší analýzy faktorů ovlivňujících chování elektorátu za pomoci rozhovorů s voliči.

Zkoumání výsledků komunálních voleb potvrdilo, že při komunálních volbách je rozhodování voličů odlišné od chování při volbách vyššího stupně. Toto potvrzují i výsledky parlamentních voleb a krajských voleb v Ústí nad Labem. Předpoklad, že chování voličů při volbách do zastupitelstva městského obvodu (menší území i počet obyvatel) se bude mnohem více blížit modelu volebního chování při volbách v malých obcích, zatímco chování voličů do zastupitelstva celého města se bude více blížit modelu parlamentních voleb, nelze jednoznačně potvrdit. Volební výsledky i množství přidělených preferenčních hlasů na obou politických úrovních sice tuto domněnku potvrzují, ale rozdíly jsou tak nepatrné, že je nelze považovat za relevantní.

Vliv jednotlivých demograficko-sociologických hledisek na chování elektorátu je patrný i při sledování volebních výsledků v jednotlivých volebních okrscích Městského obvodu Ústí nad Labem – město. Z nich lze vydedukovat, že největší vliv na chování voličů má právě věk a příslušnost k určité sociální skupině. I volební účast je ovlivněna hlavně sociální skupinou občanů. Respektive čím nižší sociální postavení je v dané lokalitě obvyklé, tím nižší je i volební účast v tomto okrsku. Zvláštním jevem je skutečnost, že v těchto okrscích výjimečně dojde k nadprůměrné volební účasti s tím, že většina voličů podporuje jednu stejnou volební stranu. Z toho vyplývá, že občané z nižších sociálních skupin jsou citlivější na vliv předvolební agitace.

Z dlouhodobého hlediska působí ve městě 3 nejsilnější aktéři politického procesu a to ČSSD, ODS a KSČM. Politická situace byla na obou sledovaných úrovních z dlouhodobého hlediska poměrně stabilní. První místo získávala až do roku 2010 ODS. Její postavení je v poslední době, především z výše uváděných důvodů, ohroženo stále více populární TOP 09 a SZSP. V aktuálním volebním období proti sobě, v obou sledovaných zastupitelských orgánech, poprvé stojí programově zcela rozdílní lídři politických stran. Na úrovni celého města je to ČSSD a na úrovni Městského obvodu svou pozici obhájila ODS. Tento jev značně znepříjemňuje vyjednávání zastupitelských orgánů v rámci Ústí nad

Labem a přispěl k rozpadu dlouhodobě nefungující koalice uzavřené mezi ODS, ČSSD a SZSP. V současné době nemají politické strany ve vedení města uzavřenou žádnou koaliční smlouvu a podporu pro jednotlivé návrhy hledají operativně. Jedinou uzavřenou smlouvou o spolupráci uzavřenou v Ústí nad Labem je smlouva mezi zastupiteli Městského obvodu Ústí nad Labem – město o politické spolupráci. Pod tuto dohodu se podepsali všichni zastupitelé bez rozdílu politické příslušnosti.

Současné vedení se aktivně snaží prosadit zlepšení atraktivity města pro turistický ruch, zajistit zlepšení životního prostředí v této oblasti a zpříjemnit život ve městě jeho obyvatelům tak, aby došlo k zamezení dalšího opouštění města mladými a vzdělanými lidmi. I sebelepší rozhodnutí však zůstávají bohužel ve stínu vnitřních rozbrojů mezi politiky, neochota spolupráce Magistrátu s městskými obvody, vysoké zadluženosti města a neschopnosti vedení města flexibilně reagovat na aktuální problémy místních obyvatel.

V předvolebním programu si téměř všechny politické strany za svůj cíl stanovily snížení kriminality v ulicích města a řešení velmi složité otázky nepřizpůsobivých občanů. Do dnešního dne skutečně došlo k posílení hlídek městské policie v ulicích. Plnění dalších předvolebních cílů politických stran je přímo úměrné počtu získaných mandátů v zastupitelském orgánu.

Volební období je na začátku druhé poloviny. Je jen na zvolených zástupcích jak se zbývajícím časem naloží. Věřím, že se jim tento prostor podaří využít ve prospěch svých voličů a že dokážou, že spolupráce levice a pravice nemusí být nutně jen nefungujícím kompromisem.

7 Seznam použitých zdrojů

1. Hanák Jiří a kol., Kronika 20. století, 2000, 1. české vydání, Fortuna Print, spol. s r. o. Praha
2. Hudák J., Jüptner P., Svoboda J., Komunální politické systémy, 2003, Filozofická fakulta Karlovy univerzity, ISBN 80-7308-056-7
3. Balík S., Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky, 2009 Praha Grada, ISBN 978-80-247-3061-5
4. Zákon č. 1993/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 100/1960 Sb., ve znění pozdějších předpisů
6. Matasová E., Šlauf V., Zákon o obcích včetně prováděcích předpisů s komentářem, 2. vydání, Polygon, Praha 2003, ISBN 80-7273-088-6
7. Tesař L., přednáška CITYFINANCe 2010
8. Návrh rozpočtového opatření v rozpočtu 2013 MO Ústí nad Labem – město
9. Směrnice č.j. 1254/1354/2002, ve znění pozdějších směrnic
10. Zákon č. 128/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů
11. Zákon č. 491/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů
12. Bubeníček V., Čopík J., Hajný P., Kopřiva R., Neumanová T., Obce jako aktéři politického procesu. Komunitní studie regionálních politických systémů a problematika metodiky jejich zpracování, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze 2005, ISBN 80-213-1326-9
13. Šedo J., Chytílek R., Volební systémy, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Brno 2004
14. Cabada L.+ kol., Úvod do studia politických věd. Praha Eurolex Bohemia s. r. o., 2004 ISBN 80-86432-63-7
15. Lebeda T., Volební systémy poměrného zastoupení – mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence. Praha Karolinum, 2008, ISBN 978-80-246-1523-3

16. www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metody_pro_prepocet_hlasu_na_mandaty
17. www.stranyavolby.cz/cs/volebni-systemy/
18. Čmejrek J., Bubeníček V., Čopík J., Demokracie v lokálním politickém prostoru, Praha Grada 2010, ISBN 978-80-247-3061-5
19. www.usti-nad-labem.cz Dějiny města Ústí nad Labem
20. www.czso.cz
21. www.usti-nad-labem.cz/files/SRM_-_brozura.pdf
22. www.scitani.cz
23. Řeháková, B. a Matějů, P., Praha, Slon 2000, Chování sociálních tříd v předčasných parlamentních volbách roku 1998
24. www.volby.cz
25. www.portal.mpsv.cz
26. Kopriva R., článek v Acta Politologica, 2012, ISSN 1803-8220

Obrázek č. 1

Zdroj: www.usti-nad-labem.cz

Obrázek č. 2

Tabulka č. 1

Počet obyvatel v Ústí nad Labem

Rok	Stav 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistě- hovalí	Vystě- hovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový
1971	72 400	1 264	682	1 456	1 754	582	-298	284
1972	73 138	1 415	699	1 547	1 992	716	-445	271
1973	73 409	1 545	705	1 578	1 876	840	-298	542
1974	73 951	1 669	724	1 534	1 639	945	-105	840
1975	74 791	1 601	698	1 843	1 968	903	-125	778
1976	75 569	1 598	791	1 792	2 394	807	-602	205
1977	77 224	1 480	789	1 749	1 980	691	-231	460
1978	77 684	1 531	748	2 355	1 650	783	705	1 488
1979	79 172	1 465	756	2 246	1 713	709	533	1 242
1980	80 414	1 353	906	2 293	1 742	447	551	998
1981	88 634	1 280	930	2 826	1 835	350	991	1 341
1982	89 975	1 297	974	2 107	2 271	323	-164	159
1983	90 134	1 252	984	1 650	2 094	268	-444	-176
1984	89 958	1 165	955	1 932	1 855	210	77	287
1985	90 245	1 215	1 020	2 470	1 757	195	713	908
1986	104 349	1 451	1 186	1 885	1 847	265	38	303
1987	104 652	1 419	1 110	1 788	1 741	309	47	356
1988	105 008	1 432	1 125	2 305	1 649	307	656	963
1989	105 971	1 373	1 168	1 937	1 650	205	287	492
1990	106 463	1 443	1 281	1 777	1 864	162	-87	75
1991	100 003	1 376	1 134	1 413	1 738	242	-325	-83
1992	99 920	1 268	1 103	1 189	1 620	165	-431	-266
1993	99 654	1 326	1 086	1 107	1 473	240	-366	-126
1994	97 290	1 140	1 036	1 155	1 301	104	-146	-42
1995	97 248	1 021	1 039	1 217	1 283	-18	-66	-84
1996	97 164	923	984	1 118	1 180	-61	-62	-123
1997	97 041	906	976	1 252	1 317	-70	-65	-135
1998	96 906	952	1 032	1 202	1 535	-80	-333	-413
1999	96 493	952	944	1 126	1 557	8	-431	-423
2000	96 070	1 003	1 012	1 103	1 673	-9	-570	-579
2001	95 565	979	982	1 227	1 918	-3	-691	-694
2002	94 871	1 037	1 055	1 865	2 174	-18	-309	-327
2003	94 544	1 057	1 052	1 718	2 162	5	-444	-439
2004	94 105	1 084	989	1 783	2 124	95	-341	-246
2005	93 859	1 118	990	2 282	1 971	128	311	439
2006	94 298	1 095	914	2 202	2 116	181	86	267
2007	94 565	1 171	932	2 387	2 231	239	156	395
2008	94 960	1 217	933	2 112	2 067	284	45	329
2009	95 289	1 158	913	1 837	1 894	245	-57	188
2010	95 477	1 132	1 019	1 894	2 020	113	-126	-13
2011	94 853	1 014	968	1 720	2 361	46	-641	-595

Zdroj: www.czso.cz

Tabulka č. 2

Věková struktura obyvatel v Ústí nad Labem

Věk	Obyvatelstvo celkem při sčítání lidu		v tom	
	abs.	%	muži	Ženy
Obyvatelstvo celkem	93 000	100	44 764	48 236
Z celku podle věku:				
0 – 2	3 239	3,5	1 670	1 569
3 – 4	2 104	2,3	1 043	1 061
5	927	1	486	441
6-9	3 651	3,9	1 846	1 805
10-14	4 066	4,4	2 081	1 985
15 - 17	3 117	3,4	1 566	1 551
18 - 19	2 234	2,4	1 146	1 088
20 - 24	5 898	6,3	2 961	2 937
25 - 29	6 280	6,8	3 135	3 145
30 - 34	7 489	8,1	3 773	3 716
35 - 39	8 087	8,7	4 027	4 060
40 - 44	6 236	6,7	3 152	3 084
45 - 49	5 951	6,4	2 979	2 972
50 - 54	5 357	5,8	2 602	2 755
55 - 59	6 511	7	3 079	3 432
60 - 64	7 324	7,9	3 405	3 919
65 - 69	4 927	5,3	2 189	2 738
70 - 74	3 364	3,6	1 419	1 945
75 - 79	2 510	2,7	982	1 528
80 - 84	1 808	1,9	575	1 233
85 a více	1 404	1,5	362	1 042
nezjištěno	516	0,6	286	230
0 - 14	13 987	15	7 126	6 861
15 - 64	64 484	69,3	31 825	32 659
65 a více	14 013	15,1	5 527	8 486
průměrný věk	40	x	38,4	41,5

Zdroj: www.scitani.cz

Tabulka č. 3

Národnostní zastoupení v Ústí nad Labem 2011 v %

česká	68,74
moravská	0,09
slezská	0,01
slovenská	1,35
německá	0,26
polská	0,11
romská	0,1
ukrajinská	0,53
vietnamská	0,5
neuveдено	28,31

Zdroj: www.scitani.cz

Tabulka č. 4

Obyvatelstvo v Ústí nad Labem dle náboženské víry v %

Církev římsko katolická	3,24
Církev československá husitská	0,21
Českobratrská církev evangelická	0,23
věřící nehásící se k církvi	5,88
bez náboženské víry	44,24
neuveдено	46,2

Zdroj: www.scitani.cz